

تحلیل محتوای بازتاب رسانه‌های انتخابات تناسبی
در بین نخبگان فقهی و سیاسی

مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی
گروه سیاست و امنیت / کارگروه سیاست

عنوان:	تحلیل محتوای بازتاب رسانه‌ای انتخابات تناسبی در بین نخبگان فقهی و سیاسی
نویسنده:	حجت‌الاسلام سعید کحیا*
ارزیاب علمی:	حجت‌الاسلام هادی حمیدیان
کارشناس مرکز:	حجت‌الاسلام علیرضا مظاهری
شماره ثبت در مرکز:	۷۷۰-۲۰-۰۵
تاریخ انتشار:	بهار ۱۴۰۵

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تحلیل محتوای بازتاب رسانه‌ای انتخابات تناسبی در بین نخبگان فقهی و سیاسی

مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی

گروه سیاست و امنیت / کارگروه سیاست

بهار ۱۴۰۵

فهرست

خلاصه مدیریتی.....	۷
مقدمه.....	۱۰
۱. درآمد.....	۱۰
۲. روش گزارش.....	۱۱
۳. مزایا و چالش‌های انتخابات تناسبی در ایران.....	۱۲
۳.۱. مضامین مزایای انتخابات تناسبی.....	۱۳
۳.۲. تحلیل مضامین مزایای انتخابات تناسبی.....	۲۲
۳.۲.۱. تحقق عدالت ساختاری در توزیع قدرت و ترکیب مجلس.....	۲۲
۳.۲.۲. تعمیق و گسترش مشارکت سیاسی فراگیر.....	۲۳
۳.۲.۳. تقویت نظام حزبی و تحول کیفی گفتمان سیاسی.....	۲۵
۳.۳. مضامین چالش‌های انتخابات تناسبی.....	۲۷
۳.۴. تحلیل مضامین چالش‌های انتخابات تناسبی.....	۳۲

- ۳۳..... ۳.۴.۱. تضاد با مبانی نظری و ساختار سیاسی - فرهنگی موجود
- ۳۵..... ۳.۴.۲. تضعیف نمایندگی مؤثر، شایسته‌سالاری و حکمرانی مطلوب
- ۳۶..... ۳.۴.۳. تهدید ثبات، وحدت اجتماعی و مشروعیت نظام
- ۳۸..... ۳.۵. تحلیل مضمون نهایی
- ۴۰..... توصیه‌های سیاستی
- ۴۰..... ۱. تقویت نظام حزبی با چارچوب قانونی روشن و نهاد نظارتی مستقل احزاب
- ۴۱..... ۲. تضمین حضور مستقلین و رقابت عادلانه با حقوق برابر و سازوکارهای حمایتی
- ۴۲..... ۳. ایجاد سامانه پاسخگویی به وعده‌های انتخاباتی و ارزیابی مستمر کارآمدی نمایندگان
- ۴۴..... ۴. تقویت شفافیت، نظارت عمومی و آموزش شهروندی درباره عدالت توزیعی و نقش احزاب
- ۴۶..... خلاصه توصیه‌های سیاستی
- ۴۷..... منابع

خلاصه مدیریتی

این گزارش به بررسی تحولات مرتبط با تجربه جدید انتخابات شوراهای شهر و روستا با رویکرد تناسبی در تهران و تبعات احتمالی آن می‌پردازد. اخیراً مجلس قانونی تصویب کرده است که وزن آرا را به‌طور مستقیم به کرسی‌های نمایندگی ترجیح می‌دهد و مدل تناسبی را در سطح کلان‌شهرها به‌عنوان آزمایش اجرایی می‌کند. این تغییر، از منظر ادبیات سیاسی ایران، گام مهمی به سمت رویکردی است که آرای شهروندان را به وزن واقعی آن‌ها در فرایند تصمیم‌گیری تبدیل می‌کند. هدف اصلی این تحولات، افزایش مشارکت، رقابت‌پذیری انتخابات، تقویت احزاب و حضور همه گرایش‌ها در پارلمان است.

در این چارچوب، مفهوم عدالت ساختاری در توزیع قدرت به شکل روشن‌تری تجلی می‌یابد. به‌جای تکیه بر اکثریت مطلق و سازوکار «همه یا هیچ»، کرسی‌ها به نسبت کل آرا تقسیم می‌شوند. این امر فرصتی برابرتر برای حضور طیفی از فهرست‌ها و گروه‌ها فراهم می‌کند و از تمرکز قدرت در یک جناح جلوگیری می‌کند. در نتیجه، ترکیب مجلس به شکلی چندجانبه و پایدار شکل می‌گیرد و نمایندگی عادلانه‌تری به اراده جمعی نزدیک می‌شود. این مدل همچنین پیام خود را به اقلیت‌های سیاسی نزدیک می‌کند که حضورشان در قوه مقننه می‌تواند به‌صورت منظم و با وزن مناسب امکان‌پذیر باشد.

این رویکرد با گشودگی بیشتر در فرایند تصمیم‌گیری، به حضور گسترده‌تر احزاب و گروه‌های کوچک کمک می‌کند. هر جریانی، هر چند کوچک، نسبت به آرای کسب‌شده خود می‌تواند کرسی‌ای در مجلس به‌دست آورد؛ بنابراین نقش‌آفرینی این گروه‌ها در سیاست عمومی تقویت می‌شود. چنین سازواری به‌معنای خروج از ذهنیت «همه یا هیچ» است و تا حد زیادی به نمایندگی متنوع‌تری از اراده‌های جامعه می‌انجامد. حضور اقلیت‌های قدرتمند نیز در نتیجه این تقسیم عادلانه‌تر ممکن‌تر می‌شود و تأثیرگذاری آنان همسان با سایر گروه‌ها معمولاً تقویت می‌گردد. این تنوع فکری به تضارب آرا و نقد سازنده در صحن مجلس دامن می‌زند و به تصمیم‌گیری‌های سیاستی عمق و غنای بیشتری می‌بخشد.

تعمیق و گسترش مشارکت سیاسی فراگیر، از دیگر پیامدهای کلیدی این رویکرد است. احساس اثر مستقیم رأی در شکل‌گیری ترکیب مجلس منجر به مشارکت فعال‌تر و آگاهانه‌تر شهروندان می‌شود. مشارکت نه تنها از منظر کمی، بلکه از لحاظ کیفی نیز بهبود می‌یابد؛ مردم در فرایند انتخاب نمایندگان سهم واقعی می‌گیرند و نسبت به نقش خود در نتیجه انتخابات احساس مسئولیت می‌کنند. این روند به گسترش آگاهی سیاسی و فهم عمومی از سازوکارهای تصمیم‌گیری می‌انجامد و جامعه را به سمت فعالیت‌های مدنی مؤثرتر می‌برد. در کنار این، فرصت حضور مستقلین یا نامزدهای خارج از چارچوب لیست‌ها حفظ می‌شود که به افزایش گزینه‌های انتخابی و پویایی سیاسی کمک می‌کند.

از منظر گفتمان سیاسی و ساختار نهادینه‌شده، تقویت نظام حزبی و حرکت به سمت برنامه‌محوری می‌تواند گفتمان‌ها را به سطحی بالاتر از رقابت‌های فردی هدایت کند. احزاب با چارچوب‌های قانونی روشن و الزامات شفافیت، به مرور به نهادهای پایدارتری تبدیل می‌شوند و امکان برنامه‌ریزی میان‌مدت و بلندمدت برای سیاست‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی را فراهم می‌آورند. این تحول گفتمانی، تضارب آرا حول اصول و اهداف حزبی را تقویت می‌کند و به پاسخگویی به وعده‌ها شفافیت بیشتری می‌بخشد. با این فرض، اعتماد عمومی به فرایند سیاست‌گذاری و سرمایه‌گذاری در احزاب بهبود می‌یابد و از اتکای صرف به شهرت فردی کاسته می‌شود.

هم‌زمان با مزایا، چالش‌هایی نیز در این مسیر وجود دارد که نباید نادیده گرفته شود. یکی از چالش‌های اصلی، نبود فرهنگ حزبی پایدار و نهادهای پشتیبان قوی است که بتواند شرایط اجرای تناسبی را به‌طور کامل پشتیبانی کند. تجربه‌های تاریخی نشان می‌دهد با وجود بیش از صد حزب فاقد حلقه‌های کانونی و برنامه‌های اجرایی قابل‌اتکا، امکان گفتمان حزبی قوی محدود می‌شود. خطر گسست‌های داخلی و تشدید شکاف‌های اجتماعی در صورت نبود انسجام درون‌حزبی می‌تواند به بی‌ثباتی سیاسی منجر شود. همچنین استقلال رأی‌دهندگان ممکن است به مرور محدود شود و رقابت مستقلین به دلیل حمایت‌های محدود یا مشکلات اجرایی کم‌رنگ گردد. افزایش گروه‌گرایی و تبدیل انتخابات به نبردهای گروهی نیز از دیگر چالش‌های محتمل است.

برای مدیریت این چالش‌ها، مجموعه‌ای از راهبردها پیشنهاد می‌شود که می‌تواند به ایجاد توازن پایدار منجر گردد. تقویت پایه‌های حزبی از طریق چارچوب قانونی شفاف و نهاد نظارتی مستقل با امکان گزارش‌دهی عمومی، می‌تواند اعتماد عمومی را تقویت کند. ایجاد سازوکارهای حمایتی برای نامزدهای مستقل و فراهم‌سازی فرصت‌های برابر در دسترسی به رسانه‌ها و منابع آموزشی، از جمله گام‌های عملی برای حفظ رقابت عادلانه است.

افزون بر این، توسعه سامانه‌ای برای پاسخگویی به وعده‌های انتخاباتی و ارزیابی مستمر کارآمدی نمایندگان، به کاهش شکاف بین گفتار و عمل کمک می‌کند. در نهایت، برنامه‌های آموزشی گسترده درباره عدالت توزیعی و نقش احزاب، بهبود فهم عمومی و پذیرش فرهنگ سیاسی چندجانبه را تسریع می‌کند.

این رویکرد جامع نیازمند پیگیری‌های آگاهانه است؛ از اجرای آزمایشی در مقیاس محدود تا گسترش تدریجی به سطح ملی، با ارزیابی‌های منظم و انتشار داده‌های قابل دسترس برای جامعه. هدف نهایی، تقویت مشروعیت نظام با حضور گسترده‌تر و پویاتر احزاب و نمایندگان مستقل، بهبود کیفیت تصمیم‌گیری و افزایش اعتماد عمومی است. به این ترتیب، نهادهای منتخب می‌توانند با نمایندگی متوازن و پاسخگو به تنوع منافع ملی پاسخ دهند و ثبات سیاسی و انسجام اجتماعی را در کنار هم حفظ کنند.

انتخابات تناسبی به‌عنوان یک شیوه نوین در عرصه سیاسی ایران، بازتابی از تحولات عمیق‌تر در ساختار قدرت و پویای اجتماعی است. این گزارش با واکاوی دیدگاه‌های رسانه‌ای شده‌ی نخبگان سیاسی به‌عنوان عناصر تأثیرگذار بر افکار عمومی، به درک عمیق‌تری از پیامدها و چالش‌های پیش‌روی این تجربه نوین دست می‌یابد.

۱. درآمد

فرایند هفتمین دوره انتخابات شوراهای شهر و روستا، ۲۱ شهریورماه با اعلام علی‌زینی‌وند به‌عنوان معاون سیاسی وزیر کشور رسماً آغاز شد؛ انتخاباتی که با توجه به تغییراتی که اخیراً در قانون برگزاری آن اعمال شده، با شش دوره گذشته آن با تفاوت‌هایی همراه خواهد بود. یکی از عمده‌ترین تفاوت‌ها تناسبی شدن پروسه برگزاری انتخابات در شهر تهران به شکل آزمایشی است. براساس قانون مصوب مجلس، در دوره آتی انتخابات شوراهای شهر و روستا، مدل تناسبی، جایگزین مدل اکثریتی خواهد شد؛ تغییری که به‌موجب آن وزن لیست‌های سیاسی را در انتخابات بالا خواهد برد.^۱

انتخابات تناسبی برای ادبیات سیاسی ایران که سال‌ها با انتخاباتی از نوع اکثریتی، نمایندگان خود را انتخاب کرده‌اند، واژه‌ای جدید است و نیازمند تعریف. قانون انتخابات در نظام‌های سیاسی مختلف یا اکثریتی است یا تناسبی. شیوه اکثریتی خود به دو نوع اکثریتی مطلق و نسبی تقسیم می‌شود. انتخابات ریاست جمهوری در ایران به شیوه اکثریتی مطلق و انتخابات مجلس شورای اسلامی به شیوه اکثریت نسبی برگزار شده؛ اما اینک نمایندگان مجلس یازدهم معتقدند این نوع انتخابات دور از معیارهای انتخاب عادلانه است.

آنچه از اظهارات و دفاعیات طراحان و موافقان این طرح می‌توان استنباط کرد آن است که اعضای مجلس، افزایش مشارکت، رقابتی شدن انتخابات، فعال شدن احزاب، عدالت انتخاباتی و حضور همه گرایش‌ها را از مهم‌ترین دلایل اصرار برای تناسبی شدن انتخابات اعلام می‌کنند. نمایندگان معتقدند در صورت تناسبی شدن انتخابات، دست‌کم در کلان‌شهرهایی مانند تهران، همه گرایش‌های سیاسی در مجلس نماینده خواهند داشت و احزاب، جبهه‌ها و ائتلاف‌ها در این پروسه مهم نقش آفرینی بیشتری خواهند داشت.

ساده‌ترین تعریف ارائه‌شده درباره انتخابات تناسبی این است که هر فهرست انتخاباتی به هر میزان حائز آرای مردمی شود، به همان میزان صاحب کرسی نمایندگی در مجلس خواهد بود. اینکه این تعریف ساده، در عمل تا چه میزان قابلیت اجرا خواهد داشت، پرسش مهم و یکی از دغدغه‌های وزارت کشور به‌عنوان متولی برگزاری انتخابات است.

نمایندگان مجلس در جریان ادامه رسیدگی به گزارش کمیسیون امور داخلی کشور و شوراهای درباره طرح اصلاح موادی از قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی با الحاق یک ماده به این طرح در خصوص برگزاری انتخابات تناسبی برای نخستین بار در تهران با ۱۶۱ رأی موافق، ۷۱ رأی مخالف و ۳ رأی ممتنع از مجموع ۲۴۹ نماینده حاضر در جلسه موافقت کردند. با هدف افزایش مشارکت و رقابتی‌تر شدن انتخابات و احقاق حق رأی‌دهندگان با هر گرایش سیاسی، انتخاب نمایندگان تهران در مجلس تناسبی شد و امکان اینکه یک فهرست به‌صورت مطلق به مجلس راه نیابد، ایجاد شد. اکنون همه طیف‌های سیاسی متناسب با میزان مشارکت حامیان‌شان، شانس کسب کرسی در مجلس را دارند.^۱

۲. روش گزارش

گزارش حاضر به‌صورت کیفی و از طریق تحلیل محتوای هدفمند انجام می‌شود تا پیام‌ها و نگرش‌های نخبگان سیاسی بهتر درک شود. این رویکرد، نخبگان سیاسی را آینه‌ای برای بازتاب نگرش‌های عمومی و وضعیت سیاسی کشور در نظر می‌گیرد و از طریق تحلیل مضامین گفتاری و نگارشی آنان می‌کوشد الگوها و مسیرهای رایج تفکر در حوزه سیاست را روشن کند. به این ترتیب مضامین اصلی و فرعی به سطحی از روشنایی می‌رسند که با ساختار منطقی و قابل پیگیری گزارش می‌شوند. گردآوری داده‌ها از طریق محتوای منتشرشده در سایت‌ها و پایگاه‌های خبری انجام شد. این منابع شامل متن‌های منتشرشده در وب‌سایت‌های خبری، گزارش‌های آنلاین و بیانات رسمی منتشرشده در این قالب‌ها بود. هدف از این گزینش، حفظ پوشش و تنوع دیدگاه‌های نخبگان سیاسی بود؛ از این‌رو بازنمایی دیدگاه‌های مختلف بدون اتکا به منابع چاپی سنتی انجام شد.

در زمینه بازه زمانی، پژوهش هیچ چارچوب زمانی مشخصی را به‌عنوان شرط ورود داده‌ها در نظر نگرفت و داده‌ها از فواصل زمانی گوناگون گردآوری شد تا بازنمایی گسترده‌ای از دیدگاه‌های نخبگان سیاسی ارائه شود.

۱. یزدان‌پناه (رئیس اداره اخبار مجلس) خبر آنلاین ۱۴۰۲/۰۳/۰۸ <https://www.khabaronline.ir/news/1771214>

این رویکرد به ما اجازه می‌دهد تغییرات و پویایی‌های موضوعی را بدون تعیین دوره‌ای محدود، در طول زمان تا حد امکان رصد کنیم. پس از جمع‌آوری داده‌ها، فرایند تحلیل با کدگذاری مضامین آغاز شد. مضامین پایه از عین عبارات موجود در متن‌ها استخراج شدند و با دسته‌بندی آن‌ها، مضامین سازمان‌دهنده شکل می‌گیرند و در نهایت مضامین فراگیر پدید می‌آیند. این گام‌ها به صورت گام‌به‌گام چارچوب مفهومی پژوهش را روشن می‌کند و نتیجه را به صورت ساختاری منسجم و قابل پیگیری ارائه می‌دهد.

برای تضمین اعتبار و پایداری یافته‌ها، از رویکردهای کنترل کدگذاری و تکرارپذیری استفاده شد. این موارد شامل وجود دو یا چند کدگذار، بازبینی منتقدانه تصمیم‌های کدگذاری و بررسی همسویی مضامین با داده‌های اولیه بود. همچنین به اخلاق پژوهش و حفاظت از رویکردهای حساس و حفظ امانتداری منابع توجه گردید. نتیجه این فرایند امکان ارائه تحلیلی منسجم از تحلیل محتوای نخبگان سیاسی را فراهم می‌آورد و می‌تواند به صورت جدولی از چالش‌ها و مزایا ارائه شود (به‌ویژه در چارچوب بحث‌های مربوط به انتخابات تناسبی) تا چارچوبی برای تفسیر دقیق‌تر از پیام‌های نخبگان فراهم کند.

۳. مزایا و چالش‌های انتخابات تناسبی در ایران

در این بخش، ابتدا یافته‌های پژوهش در خصوص مزایا و چالش‌های انتخابات تناسبی در ایران، در قالب جدول کدها و مضامین ارائه می‌گردد، سپس با تحلیل هریک از این مضامین، ابعاد مختلف مزایا و چالش‌های انتخابات تناسبی واکاوی می‌شود و در پایان، جمع‌بندی از نتایج حاصل ارائه خواهد شد. چنین ساختاری امکان مواجهه نظام‌مند با داده‌ها و استنتاج منطقی از یافته‌ها را فراهم می‌سازد.

۳.۱. مضامین مزایای انتخابات تناسبی

مزیت فراگیر	مزیت سازمان دهنده	مزیت پایه	مزیت	ک.ب.ج.
تحقق عدالت ساختاری در توزیع قدرت و ترکیب مجلس	توزیع عادلانه قدرت و فرصت براساس آرا	شانس کسب کرسی در مجلس برای همه طیف‌های سیاسی به میزان نسبت آرای خود از کل آرا	اکنون همه طیف‌های سیاسی متناسب با میزان مشارکت حامیانشان، شانس کسب کرسی در مجلس را دارند. در انتخابات تناسبی در حقیقت فهرست‌ها به میزان نسبت آرای خود از کل آرا، سهم در کرسی‌ها دارند، بنابراین مثلاً برای شهر تهران ماهیت «همه یا هیچ» اتفاق نخواهد افتاد. ^۱	۱
		سهم داشتن احزاب و گروه‌های کوچک از قدرت به تناسب آرای خود	برخلاف نظام اکثریتی که در آن تنها احزاب بزرگ و قدرتمند می‌توانند به قدرت برسند، انتخابات تناسبی به احزاب و گروه‌های کوچک نیز این امکان را می‌دهد تا به تناسب آرای خود، در قدرت سهیم باشند. ^۲	۲
		سهم بردن احزاب و لیست‌ها از کرسی‌های مجلس به میزان نسبت آرای خود از کل آرا	اگر بخواهیم مصوبه مجلس درباره انتخابات تناسبی را به زبان ساده توصیف کنیم، به این معناست که احزاب و لیست‌ها به میزان نسبت آرای خود از کل آرا، از کرسی‌های مجلس سهم می‌برند. ^۳	۳
		کسب سهم از کرسی‌ها به تناسب سهم از آرا	براساس قانون انتخابات تناسبی، هر جریان یا لیست انتخاباتی به نسبت سهمی از آرای که به دست می‌آورد، باید سهمی از کرسی‌ها را نیز کسب کند. ^۴	۴
		توفیق هر جریان سیاسی به اندازه زحمت و پایگاه اجتماعی خود	در این مدل، هر جریان سیاسی به اندازه زحمتی که می‌کشد و به میزان پایگاه اجتماعی خود توفیق خواهد داشت. ^۵	۵
		عدالت، هدف قانون تناسبی	عدالت و... که هدف قانون تناسبی است... ^۶	۶
		تحقق بیشتر عدالت	در انتخابات تناسبی ... عدالت ... بیشتر محقق می‌شود. ^۷	۷
		احقاق حق رأی‌دهندگان با هر گرایش سیاسی	با هدف ... احقاق حق رأی‌دهندگان با هر گرایش سیاسی، انتخاب نمایندگان تهران در مجلس تناسبی شد و امکان اینکه یک فهرست به صورت مطلق به مجلس راه نیابد، ایجاد شد. ^۸	۸
		شناخت جایگاه جناح‌های مختلف در نهادهای کشور به نسبت مقبولیت نزد افکار عمومی	جناح‌های مختلف به خوبی جایگاه خود را به نسبت مقبولیتی که نزد افکار عمومی دارند، در نهادهای کشور می‌یابند. ^۹	۹

۱. یزدان‌پناه (رئیس اداره اخبار مجلس) خبر آنلاین ۱۴۰۲/۰۳/۰۸ <https://www.khabaronline.ir/news/14020308> ۱۷۷۱۲۱۴/

۲. همان.

۳. معصومه معظمی (خبرنگار گروه سیاسی روزنامه شرق) ۱۰ خرداد ۱۴۰۲ <https://www.sharghdaily.com/fa/tiny/news-140208> ۸۸۲۰۸۵

۴. طالبی نژاد (مشاور رئیس مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی)، تسنیم ۱۴۰۴/۰۷/۰۹

<http://www.tasnimnews.ir/fa/news/1404/07/09/3411144>

۵. امیرابراهیم رسولی (دبیرکل حزب نسل نو)، تسنیم ۱۴۰۴/۰۷/۰۹ <http://www.tasnimnews.ir/fa/news/1404/07/09/3411144>

۶. طالبی نژاد (مشاور رئیس مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی)، تسنیم ۱۴۰۴/۰۷/۰۹

<http://www.tasnimnews.ir/fa/news/1404/07/09/3411144>

۷. همان.

۸. یزدان‌پناه (رئیس اداره اخبار مجلس) خبر آنلاین ۱۴۰۲/۰۳/۰۸ <https://www.khabaronline.ir/news/14020308> ۱۷۷۱۲۱۴/

۹. همان.

ردیف	مزیت	مزیت پایه	مزیت سازمان دهنده	مزیت فراگیر
۱۰	از مزایای انتخابات تناسبی می‌توان به بهتر شدن عدالت اشاره کرد. ^۱	بهتر شدن عدالت		
۱۱	از مزایای انتخابات تناسبی آن است که دیگر فقط اکثریت قالب در مجلس، نماینده نخواهد داشت و اقلیت قدرتمند هم می‌تواند در مجلس نماینده داشته باشد. اگر در انتخابات یک لیستی اکثریت آرا به‌عنوان مثال ۵۱ درصد آرا را کسب کند و لیست بعدی ۴۹ درصد آرا را کسب کند، هر دو لیست در مجلس نماینده خواهند داشت. ^۲	حضور اقلیت قدرتمند در مجلس		
۱۲	انتخابات تناسبی در دو حوزه عدالت و... مؤثر است. در این شیوه، نسبت آرای مردم با نسبت جریان‌های سیاسی همخوان می‌شود. دیگر بازنده یا برنده مطلق وجود ندارد، یعنی اگر جریانی در انتخابات شرکت کند، نتیجه مشارکتش صفر نخواهد بود. ^۳	تأثیر در عدالت و همخوانی نسبت آرای مردم با نسبت جریان‌های سیاسی		
۱۳	مجلسی‌ها هدف خود از اصلاح قانون انتخابات به‌صورت تناسبی در تهران را ... احقاق حق رأی‌دهندگان با هر گرایش سیاسی ... دانسته‌اند. ^۴	احقاق حق رأی‌دهندگان با هر گرایش سیاسی		
۱۴	چراکه به نسبت درصدی که افراد و لیست‌ها و احزاب نسبت به کل آرای مأخوذه کسب کرده‌اند، احزاب در مجلس کرسی دارند و یک جریان سیاسی خاص میدان‌دار مجلس نخواهد بود. ^۵	حضور افراد و لیست‌ها و احزاب در مجلس به نسبت درصد آرای مأخوذه از کل آرا		
۱۵	جمع آرا که مشخص شد، به نسبت آرای که هر حزب به‌دست آورده، کرسی در اختیارشان قرار داده می‌شود. ^۶	تخصیص کرسی به نسبت آرای هر حزب		
۱۶	[انتخابات تناسبی] عدالت را تقویت می‌کند. ^۷	تقویت عدالت		
۱۷	طبق این مصوبه، محاسبه می‌کنند هر لیست به نسبت کل آرای مأخوذه چند درصد رأی آورده است و آن حزب به همان نسبت می‌تواند کرسی مجلس را در اختیار داشته باشد و سهم ببرد؛ یعنی اگر لیستی ۶۰ درصد آرا را کسب کرده باشد، این‌طور نیست که کل لیست برنده وارد مجلس شود، بلکه به تناسب درصد رأی که کسب کرده است، می‌تواند در مجلس نماینده داشته باشد. ^۸	حضور احزاب در مجلس به تناسب درصد رأی کسب‌شده		

- محمدتقی دشتی (معاون پژوهش مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی) در نشست راهبردی - تقنینی «واکاوی ابعاد فقهی، حقوقی و سیاسی انتخابات تناسبی» توسط گروه سیاست و امنیت مرکز تحقیقات اسلامی مجلس در ۱۴۰۴/۰۷/۲۳ https://eitaa.com/cmnr_parliran/3827
- روح الله متفکرآزاد (نماینده مردم تبریز و عضو هیئت رئیسه مجلس شورای اسلامی) خبرگزاری مهر ۱۴۰۲/۰۴/۲۱ <https://www.mehrnews.com/news/5833633>
- امیرابراهیم رسولی (دبیرکل حزب نسل نو)، تسنیم ۱۴۰۴/۰۷/۰۹ <http://www.tasnimnews.ir/fa/news/1404/07/09/3411144>
- معصومه معظمی (خبرنگار گروه سیاسی روزنامه شرق) ۱۰ خرداد ۱۴۰۲ <https://www.sharghdaily.com/fa/tiny/news-882085>
- همان.
- محمدحسن آصفری، نماینده اراک و عضو کمیسیون امور داخلی کشور و شوراهای مجلس <https://www.sharghdaily.com/fa/tiny/news-882085>
- امیرابراهیم رسولی (دبیرکل حزب نسل نو)، تسنیم ۱۴۰۴/۰۷/۰۹ <http://www.tasnimnews.ir/fa/news/1404/07/09/3411144>
- علی بابایی کارنامی، نماینده ساری در مجلس یازدهم، عضو کمیسیون اجتماعی مجلس یازدهم <https://www.sharghdaily.com/fa/tiny/news-882085>

ردیف	مزیت	مزیت پایه	مزیت سازمان دهنده	مزیت فراگیر
۱۸	این مدل علاوه بر عدالت، مشارکت پذیری و رقابت پذیری، به کارآمدی هم کمک می کند. ^۱	کمک به عدالت		
۱۹	حضور همه گرایشات فکری در صحن شورا، یکی از نقاط مثبت برگزاری انتخابات تناسبی است. ^۲	حضور همه گرایشات فکری در صحن شورا	تنوع بخشی و فراگیرسازی نهادهای تقنینی	
۲۰	از مهم ترین امتیازات نظام انتخاباتی تناسبی، آن است که مانع از حاکمیت حزب یا گروه خاصی بر جامعه می شود. ^۳	عدم حاکمیت حزب یا گروه خاصی بر جامعه		
۲۱	نظام انتخاباتی تناسبی، مانع از حاکمیت یک حزب یا گروه خاص بر جامعه می شود. ^۴	منع از حاکمیت یک حزب یا گروه خاص بر جامعه		
۲۲	این روش ... مجلس را نیز از تک صدایی خارج می کند. ^۵	خارج کردن مجلس از تک صدایی		
۲۳	به اعتقاد من، انتخابات تناسبی در شهرهای بزرگ دارای چند نماینده مثل تهران خوب است. از این نظر که هر لیست به تناسب، تعدادی نماینده در مجلس دارد و اتفاقات مجلس دهم و یازدهم که یا همه نمایندگان مجلس اصلاح طلب یا اصولگرا باشند، تکرار نمی شود، چراکه مردم تهران صرفاً نه همه اصلاح طلب اند، نه اصولگرا؛ بنابراین از هر دو طیف می توانند در مجلس نماینده داشته باشند. ^۶	حضور نمایندگان در مجلس از همه طیف ها		
۲۴	شورایی خوب است که بتواند نمایندگی همه مردم تهران را برعهده بگیرد، یعنی همه اندیشه ها و همه تفکرها در آن دیده شود... زمانی که افرادی از گروه های مختلف بتوانند شرکت کنند و شانس موفقیت داشته باشند، آنگاه امکان شکل گیری شورایی با چنین ویژگی هایی در انتخابات بالاتر خواهد بود. در واقع انتخابات تناسبی این فرصت را ایجاد می کند. ^۷	فرصت حضور همه اندیشه ها و همه تفکرها		
۲۵	شورا ذاتاً محل تضارب آراست؛ نهادی اجتماعی با کارکردهای جمعی. بنابراین شهرداری که در چنین شورایی انتخاب می شود، از همان ابتدا می داند که باید با یک شورای متکثر همکاری کند؛ شورایی که حتی جریان سوم یا لیست هایی با سهم کمتر هم در آن نقش دارند. این یعنی مدیریت شهری با نگاه فراگیرتر و تقسیم نقش برای همه جریان ها. ^۸	مدیریت شهری با نگاه فراگیرتر و تقسیم نقش برای همه جریان ها		

۱. طالبی نژاد (مشاور رئیس مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی)، تسنیم ۱۴۰۴/۰۷/۰۹

<http://www.tasnimnews.ir/fa/news/1404/07/09/3411144>

۲. پرویز سروری (نایب رئیس شورای شهر تهران) در گفتگو با خبرگزاری دانشجو ۱۴۰۴/۰۷/۲۶ <https://snn.ir/XBP۰۰۵>

۳. یزدان پناه (رئیس اداره اخبار مجلس) خبر آنلاین ۱۴۰۲/۰۳/۰۸ <https://www.khabaronline.ir/news/1771214>

۴. معصومه معظمی (خبرنگار گروه سیاسی روزنامه شرق) ۱۰ خرداد ۱۴۰۲ <https://www.sharghdaily.com/fa/tiny/news-882085>

۵. محمدحسن آصفری، نماینده اراک و عضو کمیسیون امور داخلی کشور و شوراهای مجلس

<https://www.sharghdaily.com/fa/tiny/news-882085>

۶. جلیل رحیمی جهان آبادی، نماینده مردم تایباد و باخرز در مجلس یازدهم، عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس

<https://www.sharghdaily.com/fa/tiny/news-882085>

۷. مهدی عباسی (عضو فعلی شورای شهر تهران)، تسنیم ۱۴۰۴/۰۷/۰۹

<http://www.tasnimnews.ir/fa/news/1404/07/09/3411144>

۸. طالبی نژاد (مشاور رئیس مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی)، تسنیم ۱۴۰۴/۰۷/۰۹

<http://www.tasnimnews.ir/fa/news/1404/07/09/3411144>

ردیف	مزیت	مزیت پایه	مزیت سازمان دهنده	مزیت فراگیر
۲۶	انتخابات تناسبی فرصتی برای حضور نخبگان نیز فراهم می‌کند، یعنی از هر لیست، قاعدتاً بهترین‌ها رأی خواهند آورد و وارد شورا می‌شوند. ^۱	فراهم شدن فرصتی برای حضور نخبگان		
۲۷	این قانون اجازه نمی‌دهد صرفاً رنگ و تنوع آدم‌ها در لیست، ملاک قرار گیرد، چراکه الزاماً حضور افراد جدید یا جوان به معنای توانمندی آن‌ها نیست. ^۲	ملاک نبودن رنگ و تنوع آدم‌ها برای حضور در لیست		
۲۸	از مزایای انتخابات تناسبی می‌توان به نظام انتخابات ترکیبی اشاره کرد. ^۳	نظام انتخابات ترکیبی		
۲۹	این شیوه باعث می‌شود مدل‌های قبلی که صرفاً مبتنی بر قرار گرفتن در یک لیست معتبر و دوقطبی‌سازی بود، دیگر جواب ندهد. ^۴	عدم قرار گرفتن صرف در یک لیست معتبر و دوقطبی‌سازی		
۳۰	طبق قانون انتخابات تناسبی، مثلاً یک جریان اصلاح‌طلب که درصدی از جامعه را نمایندگی می‌کند، می‌تواند به همان نسبت افراد خود را وارد شورا کند. ^۵	حضور در شورا به نسبت نمایندگی از جامعه		
۳۱	با هدف افزایش مشارکت ... انتخاب نمایندگان تهران در مجلس تناسبی شد. ^۶	افزایش مشارکت		
۳۲	از مزایای دیگر این نوع نظام انتخاباتی آن است که مشارکت را افزایش می‌دهد، چراکه مردم احساس می‌کنند رأی آنان در انتخاب نمایندگان آنان تأثیر می‌گذارد و حتی اگر اکثریت نباشند، باز هم می‌توانند نمایندگانی در مجلس داشته باشند. ^۷	افزایش مشارکت	افزایش کمی و کیفی مشارکت سیاسی	تعمیق و گسترش مشارکت سیاسی فراگیر
۳۳	مجلسی‌ها هدف خود از اصلاح قانون انتخابات به صورت تناسبی در تهران را افزایش مشارکت ... دانسته‌اند. ^۸	افزایش مشارکت		
۳۴	از مزایای انتخابات تناسبی می‌توان به مشارکت مؤثر و آگاهانه‌تر اشاره کرد. ^۹	مشارکت مؤثر و آگاهانه‌تر		
۳۵	در این صورت مشارکت‌ها فنی‌تر و بیشتر خواهد شد. ^{۱۰}	فنی‌تر و بیشتر شدن مشارکت‌ها		

۱. مهدی عباسی (عضو فعلی شورای شهر تهران)، تسنیم ۱۴۰۴/۰۷/۰۹

<http://www.tasnimnews.ir/fa/news/1404/07/09/3411144>

۲. همان.

۳. محمدتقی دشتی (معاون پژوهش مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی) در نشست راهبردی-تقنینی «واکاوی ابعاد فقهی-حقوقی-سیاسی انتخابات تناسبی» توسط گروه سیاست و امنیت مرکز تحقیقات اسلامی مجلس در ۱۴۰۴/۰۷/۲۳ https://eitaa.com/cmip_parliran/

۴. طالبی نژاد (مشاور رئیس مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی)، تسنیم ۱۴۰۴/۰۷/۰۹

<http://www.tasnimnews.ir/fa/news/1404/07/09/3411144>

۵. امیرابراهیم رسولی (دبیرکل حزب نسل نو)، تسنیم ۱۴۰۴/۰۷/۰۹ <http://www.tasnimnews.ir/fa/news/1404/07/09/3411144>

۶. یزدان‌پناه (رئیس اداره اخبار مجلس) خبر آنلاین ۱۴۰۲/۰۳/۰۸ <https://www.khabaronline.ir/news/>

۷. روح الله متفکرآزاد (نماینده مردم تبریز و عضو هیئت رئیسه مجلس شورای اسلامی) خبرگزاری مهر ۱۴۰۲/۰۴/۲۱

<https://www.mehrnews.com/news/>

۸. معصومه معظمی (خبرنگار گروه سیاسی روزنامه شرق) ۱۰ خرداد ۱۴۰۲ <https://www.sharghdaily.com/fa/tiny/news-882085>

۹. محمدتقی دشتی (معاون پژوهش مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی) در نشست راهبردی-تقنینی «واکاوی ابعاد فقهی-حقوقی-سیاسی انتخابات تناسبی» توسط گروه سیاست و امنیت مرکز تحقیقات اسلامی مجلس در ۱۴۰۴/۰۷/۲۳ https://eitaa.com/cmip_parliran/

۱۰. علی بابایی کارنامی، نماینده ساری در مجلس یازدهم، عضو کمیسیون اجتماعی مجلس یازدهم

<https://www.sharghdaily.com/fa/tiny/news-882085>

ردیف	مزیت	مزیت پایه	مزیت سازمان دهنده	مزیت فراگیر
۳۶	انتخابات تناسبی در دو حوزه ... و مشارکت مؤثر است. ^۱	تأثیر در مشارکت		
۳۷	اگر مشارکت بالا باشد، تعداد بیشتری از لیست آن جریان وارد شورا می‌شوند. این موضوع باعث می‌شود احزاب و جریان‌ها فعالیت بیشتری کنند، رغبت داشته باشند و دچار سرخوردگی نشوند. ^۲	رغبت بیشتر احزاب و جریان‌ها		
۳۸	در انتخابات تناسبی ... مشارکت بیشتر محقق می‌شود. ^۳	تحقق بیشتر مشارکت		
۳۹	مشارکت‌پذیری که هدف قانون تناسبی است ... ^۴	مشارکت‌پذیری، هدف قانون تناسبی		
۴۰	انتخابات تناسبی هم انگیزه ایجاد می‌کند. ^۵	ایجاد انگیزه		
۴۱	یکی دیگر از معایب فعلی، فردمحور بودن احزاب است. درحالی‌که احزاب و تشکل‌های سیاسی ظرفیت دارند و این انتخابات تناسبی برای این است که هیچ جریان سیاسی بازنده نباشد و همه به نسبت تلاششان و رأیی که کسب می‌کنند، بتوانند در مجلس کرسی به دست آورند. ^۶	امکان تصاحب کرسی مجلس توسط همه جریان‌های سیاسی		
۴۲	در مدل تناسبی، چون سهم هر لیست براساس درصد آرا مشخص می‌شود، امکان توزیع تخصص‌ها و ورود افراد کارآمد به شورا بیشتر خواهد شد. به همین دلیل است که می‌گوییم این مدل ... به کارآمدی هم کمک می‌کند. ^۷	کمک به کارآمدی		
۴۳	این مدل علاوه بر عدالت، مشارکت‌پذیری و رقابت‌پذیری، به کارآمدی هم کمک می‌کند. ^۸	کمک به مشارکت‌پذیری		
۴۴	فردی که در لیست قرار می‌گیرد، نمی‌تواند منفعل باشد و صرفاً به حضور در لیست دل خوش کند. ^۹	عدم انفعال افراد لیست		
۴۵	فردی که در لیست قرار می‌گیرد ... باید ... رقابت کند. ^{۱۰}	لزوم رقابت افراد لیست		
۴۶	فردی که در لیست قرار می‌گیرد ... باید ... برای رأی‌آوری تلاش کند. ^{۱۱}	لزوم تلاش برای رأی‌آوری		
۴۷	از مزایای انتخابات تناسبی می‌توان به تقویت فرهنگی و جمعی اشاره کرد. ^{۱۲}	تقویت فرهنگی و جمعی		

۱. امیرابراهیم رسولی (دبیرکل حزب نسل نو)، تسنیم ۱۴۰۴/۰۷/۰۹ <http://www.tasnimnews.ir/fa/news/1404/07/09/3411144>

۲. همان.

۳. طالبی نژاد (مشاور رئیس مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی)، تسنیم ۱۴۰۴/۰۷/۰۹

<http://www.tasnimnews.ir/fa/news/1404/07/09/3411144>

۴. همان.

۵. امیرابراهیم رسولی (دبیرکل حزب نسل نو)، تسنیم ۱۴۰۴/۰۷/۰۹ <http://www.tasnimnews.ir/fa/news/1404/07/09/3411144>

۶. علی بابایی کارنامی، نماینده ساری در مجلس یازدهم، عضو کمیسیون اجتماعی مجلس یازدهم

<https://www.sharghdaily.com/fa/tiny/news-882085>

۷. طالبی نژاد (مشاور رئیس مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی)، تسنیم ۱۴۰۴/۰۷/۰۹

<http://www.tasnimnews.ir/fa/news/1404/07/09/3411144>

۸. همان.

۹. همان.

۱۰. همان.

۱۱. همان.

۱۲. محمدتقی دشتی (معاون پژوهش مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی) در نشست راهبردی-تقنینی «واکاوی ابعاد فقهی-حقوقی-سیاسی

انتخابات تناسبی» توسط گروه سیاست و امنیت مرکز تحقیقات اسلامی مجلس در ۱۴۰۴/۰۷/۲۳ https://eitaa.com/cmnr_parliran/

ردیف	مزیت	مزیت پایه	مزیت سازمان دهنده	مزیت فراگیر
۴۸	حتی کاندیداهای مستقل هم می‌توانند سهمی از کرسی‌ها را به‌دست آورند، البته مشروط بر اینکه آرای کافی داشته باشند. برای مثال، اگر ۲۰۰۰ کاندیدا وجود داشته باشد و حدود ۱۲۰۰ نفر آن‌ها مستقل باشند، مجموع آرای مستقل‌ها جمع زده می‌شود و باز مثل جریان‌های سیاسی نسبت‌گیری خواهد شد. ^۱	امکان به‌دست آوردن سهمی از کرسی‌ها توسط کاندیداهای مستقل مشروط بر کسب آرای کافی	تضمین فرصت برای مستقلین و پیشگیری از حذف	
۴۹	از مزایای دیگر این نوع انتخابات آن است که حق کاندیداهای خارج از لیست هم حفظ می‌شود. ممکن است فردی شخصیت کاریزمایی داشته باشد و به‌صورت مستقل در انتخابات شرکت کند که آرای مأخوذه آن فرد هم محفوظ است و حتماً نباید افراد در قالب لیست‌های انتخاباتی در انتخابات رقابت کنند. ^۲	حفظ حق کاندیداهای خارج از لیست		
۵۰	اگر کسی هیچ تعلق به هیچ جریان یا حزبی ندارد، باز هم می‌تواند به شکل مستقل وارد انتخابات شود. ^۳	امکان حضور مستقلین		
۵۱	دیگر نمی‌توان به بهانه ورود بهترین‌ها، افراد ضعیف‌تر را هم به مردم تحمیل کرد. ^۴	عدم تحمیل افراد ضعیف‌تر به بهانه ورود بهترین‌ها		
۵۲	اگر کسی مستقل باشد و رأی لازم را کسب کرده باشد هم می‌تواند در مجلس کرسی خود را داشته باشد. ^۵	امکان حضور مستقلین در مجلس در صورت کسب رأی لازم		
۵۳	به‌طور کلی بر محوریت تقویت احزاب در کشور مد نظر قرار گرفته است و کاندیداها طی فرایند احزاب فعالیت خواهند کرد. ^۶	تقویت احزاب	نهادسازی و ارتقای نقش احزاب	تقویت نظام حزبی و تحول کیفی گفتمان سیاسی
۵۴	مجلسی‌ها هدف خود از اصلاح قانون انتخابات به‌صورت تناسبی در تهران را ... فعال شدن احزاب دانسته‌اند. ^۷	فعال شدن احزاب		
۵۵	از مزایای انتخابات تناسبی می‌توان به ثبات و پایداری احزاب اشاره کرد. ^۸	ثبات و پایداری احزاب		
۵۶	از مزایای انتخابات تناسبی می‌توان به کادرسازی و نیروسازی اشاره کرد. ^۹	کادرسازی و نیروسازی		

۱. طالبی نژاد (مشاور رئیس مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی)، تسنیم ۱۴۰۴/۰۷/۰۹
<http://www.tasnimnews.ir/fa/news/1404/07/09/3411144>
۲. روح‌الله متفکر آزاد (نماینده مردم تبریز و عضو هیئت رئیسه مجلس شورای اسلامی) خبرگزاری مهر ۱۴۰۲/۰۴/۲۱
<https://www.mehrnews.com/news/5833633>
۳. امیرابراهیم رسولی (دبیرکل حزب نسل نو)، تسنیم ۱۴۰۴/۰۷/۰۹
<http://www.tasnimnews.ir/fa/news/1404/07/09/3411144>
۴. مهدی عباسی (عضو فعلی شورای شهر تهران)، تسنیم ۱۴۰۴/۰۷/۰۹
<http://www.tasnimnews.ir/fa/news/1404/07/09/3411144>
۵. علی بابایی کارنامی، نماینده ساری در مجلس یازدهم، عضو کمیسیون اجتماعی مجلس یازدهم
<https://www.sharghdaily.com/fa/tiny/news-882085>
۶. پرویز سروری (نایب رئیس شورای شهر تهران) در گفتگو با خبرگزاری دانشجو ۱۴۰۴/۰۷/۲۶
<https://snn.ir/XBP005>
۷. معصومه معظمی (خبرنگار گروه سیاسی روزنامه شرق) ۱۰ خرداد ۱۴۰۲
<https://www.sharghdaily.com/fa/tiny/news-882085>
۸. محمدتقی دشتی (معاون پژوهش مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی) در نشست راهبردی-تقنینی «واکاوی ابعاد فقهی-حقوقی-سیاسی انتخابات تناسبی» توسط گروه سیاست و امنیت مرکز تحقیقات اسلامی مجلس در ۱۴۰۴/۰۷/۲۳
https://eitaa.com/cmirt_parliran/
۹. همان.

ردیف	مزیت	مزیت پایه	مزیت سازمان دهنده	مزیت فراگیر
۵۷	این مدل انتخاباتی، زمینه‌ای است برای اینکه احزاب شناسنامه‌دار یا برنامه وارد انتخابات شوند و نیروهای خود را معرفی کنند. ^۱	حضور احزاب شناسنامه‌دار با برنامه		
۵۸	همچنین این‌طور نشود که احزاب فقط زمان انتخابات کرکره فعالیتشان را بالا بدهند، بلکه برای مدت چهار سال فعال بمانند و برنامه‌هایی در حوزه‌های اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و حتی سیاست خارجی داشته باشند. ^۲	فعال بودن احزاب برای مدت چهار سال		
۵۹	نماینده ساری در پاسخ به اینکه آیا اصلاً چیزی به‌عنوان حزب سیاسی در کشور داریم که حالا قرار باشد ظرفیت انتخابات و معرفی نامزدها را به این احزاب بسپاریم، بیان کرد: «احزاب ما عادت کرده‌اند تا کاری را شروع نکنیم، فعال نشوند. احزاب ما در حال حاضر انگیزه ندارند و اگر بدانند در انتخاباتی از پیش بازنده هستند، چرا باید ورود کنند؟ مگر اینکه بدانند تلاش‌شان نتیجه‌بخش است.» ^۳	انگیزه‌بخشی به احزاب و فعال کردن آنان		
۶۰	اگر حزبی یا ائتلافی کمتر از این تعداد (۱۴ نفر) داشته باشد، نمی‌تواند لیست بدهد؛ این یعنی از همان ابتدا نقش احزاب جدی گرفته شده است. ^۴	جدی گرفته شدن نقش احزاب		
۶۱	دیدن حق و حقوق جریان‌های سیاسی و احزاب مختلفی است که می‌توانند از این پس در مجلس نماینده داشته باشند. ^۵	رعایت حق و حقوق جریان‌های سیاسی و احزاب مختلف		
۶۲	باعث تشدید نقش احزاب و دیده شدن آن‌ها در انتخابات [است] ^۶	تشدید نقش احزاب و دیده شدن آن‌ها در انتخابات		
۶۳	این روش علاوه بر پررنگ‌تر شدن نقش احزاب در انتخابات ... ^۷	پررنگ‌تر شدن نقش احزاب		
۶۴	این نوع انتخابات تناسبی، نقش احزاب کشور در انتخابات را پررنگ‌تر می‌کند. ^۸	پررنگ‌تر شدن نقش احزاب کشور در انتخابات		
۶۵	براساس قانون مصوب مجلس، در دوره آتی انتخابات شوراهای شهر و روستا، مدل تناسبی، جایگزین مدل اکثریتی خواهد شد؛ تغییری که وزن لیست‌های سیاسی را در انتخابات بالا خواهد برد. ^۹	افزایش وزن لیست‌های سیاسی		

۱. محمدحسن آصفری، نماینده اراک و عضو کمیسیون امور داخلی کشور و شوراهای مجلس

<https://www.sharghdaily.com/fa/tiny/news-882085>

۲. همان.

۳. علی بابایی کارنامی، نماینده ساری در مجلس یازدهم، عضو کمیسیون اجتماعی مجلس یازدهم

<https://www.sharghdaily.com/fa/tiny/news-882085>

۴. طالبی نژاد (مشاور رئیس مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی)، تسنیم ۱۴۰۴/۰۷/۰۹

<http://www.tasnimnews.ir/fa/news/1404/07/09/3411144>

۵. معصومه معظمی (خبرنگار گروه سیاسی روزنامه شرق) ۱۰ خرداد ۱۴۰۲- <https://www.sharghdaily.com/fa/tiny/news-882085>

۶. محمدحسن آصفری، نماینده اراک و عضو کمیسیون امور داخلی کشور و شوراهای مجلس

<https://www.sharghdaily.com/fa/tiny/news-882085>

۷. محمدحسن آصفری، نماینده اراک و عضو کمیسیون امور داخلی کشور و شوراهای مجلس

<https://www.sharghdaily.com/fa/tiny/news-882085>

۸. علی بابایی کارنامی، نماینده ساری در مجلس یازدهم، عضو کمیسیون اجتماعی مجلس یازدهم

<https://www.sharghdaily.com/fa/tiny/news-882085>

۹. محمدعرفان همتی آذر، تسنیم ۱۴۰۴/۰۷/۰۹ <http://www.tasnimnews.ir/fa/news/1404/07/09/3411144>

ردیف	مزیت	مزیت پایه	مزیت سازمان دهنده	مزیت فراگیر
۶۶	انتخابات تناسبی به تعبیر بسیاری از طرفدارانش به صداقت نزدیکتر است و مانع از ائتلاف‌های سیاسی بی‌پایه و اساس بین گروه‌ها و احزاب سیاسی می‌شود، به‌ویژه این امکان وجود دارد که در انتخابات اکثریتی دومرحله‌ای، بسیاری از ائتلاف‌هایی که در آستانه دومین مرحله انتخابات شکل می‌گیرد، در فردای پیروزی از هم بپاشد و دولت اکثریت را با بحران جدی مواجه کند. ^۱	عدم شکل‌گیری ائتلاف‌های سیاسی بی‌پایه و اساس بین گروه‌ها و احزاب سیاسی		
۶۷	[انتخابات تناسبی] افراد را وادار می‌کند در قالب تشکیلات عمل کنند. ^۲	لزوم عمل در قالب تشکیلات		
۶۸	در نهایت هم انتخابات از شخص‌محوری به حزب‌محوری و تفکر‌محوری تغییر شکل می‌دهد. ^۳	تغییر شکل انتخابات از شخص‌محوری به حزب‌محوری و تفکر‌محوری		
۶۹	یکی از مهم‌ترین دستاوردهای این شیوه، برنامه‌محور شدن انتخابات است. ^۴	برنامه‌محور شدن انتخابات		
۷۰	فردی که در لیست قرار می‌گیرد ... باید برنامه ارائه دهد. ^۵	لزوم ارائه برنامه توسط افراد لیست		
۷۱	این یعنی از این به بعد دیگر نمی‌توان بدون مسئولیت، صرفاً با شهرت شخصی وارد لیست شد. ^۶	عدم امکان حضور در لیست بدون مسئولیت و صرفاً با شهرت شخصی	تحول در ماهیت رقابت و گفتمان انتخاباتی	
۷۲	گاهی اوقات [در شرایط فعلی یعنی نظام انتخاباتی حداکثری] لیست‌ها ناخواسته به سمت انتخاب افرادی می‌روند که صرفاً به خودشان نزدیک‌ترند و این روند به شکل‌گیری یک ساختار «نوپه‌پروری و حامی‌پروری» منجر می‌شود. ^۷	حذف نوپه‌پروری و حامی‌پروری		
۷۳	در انتخابات تناسبی، این آسیب‌ها و تهدیدها تا حد زیادی برطرف می‌شود و زمینه برای انتخاب نیروهای کارآمدتر و نخبگان واقعی فراهم خواهد شد. ^۸	فراهم شدن زمینه برای انتخاب نیروهای کارآمدتر و نخبگان واقعی		
۷۴	اینجا ترتیب و کیفیت افراد اهمیت بسیار بیشتری پیدا می‌کند. ^۹	اهمیت پیدا کردن ترتیب و کیفیت افراد		

۱. یزدان‌پناه (رئیس اداره اخبار مجلس) خبر آنلاین ۱۴۰۲/۰۳/۰۸ <https://www.khabaronline.ir/news/14020308> ۱۷۷۱۲۱۴
۲. میرابراهیم رسولی (دبیرکل حزب نسل نو)، تسنیم ۱۴۰۴/۰۷/۰۹ <http://www.tasnimnews.ir/fa/news/1404/07/09/3411144>
۳. علی بابایی کارنامی، نماینده ساری در مجلس یازدهم، عضو کمیسیون اجتماعی مجلس یازدهم <https://www.sharghdaily.com/fa/tiny/news-882085>
۴. طالبی نژاد (مشاور رئیس مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی)، تسنیم ۱۴۰۴/۰۷/۰۹ <http://www.tasnimnews.ir/fa/news/1404/07/09/3411144>
۵. همان.
۶. میرابراهیم رسولی (دبیرکل حزب نسل نو)، تسنیم ۱۴۰۴/۰۷/۰۹ <http://www.tasnimnews.ir/fa/news/1404/07/09/3411144>
۷. مهدی عباسی (عضو فعلی شورای شهر تهران)، تسنیم ۱۴۰۴/۰۷/۰۹ <http://www.tasnimnews.ir/fa/news/1404/07/09/3411144>
۸. همان.
۹. طالبی نژاد (مشاور رئیس مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی)، تسنیم ۱۴۰۴/۰۷/۰۹ <http://www.tasnimnews.ir/fa/news/1404/07/09/3411144>

ردیف	مزیت	مزیت پایه	مزیت سازمان دهنده	مزیت فراگیر
۷۵	مجلسی‌ها هدف خود از اصلاح قانون انتخابات به صورت تناسبی در تهران را ... رقابتی‌تر شدن انتخابات ... دانسته‌اند. ^۱	رقابتی‌تر شدن انتخابات		
۷۶	با هدف ... رقابتی‌تر شدن انتخابات ... انتخاب نمایندگان تهران در مجلس تناسبی شد. ^۲	رقابتی‌تر شدن انتخابات		
۷۷	این مدل علاوه بر عدالت، مشارکت‌پذیری و رقابت‌پذیری، به کارآمدی هم کمک می‌کند. ^۳	کمک به رقابت‌پذیری		
۷۸	وقتی انتخابات تناسبی اجرا شود، ترکیب شورا یک‌دست نخواهد بود و زمینه تضارب آرا بیشتر می‌شود. دیگر مثل شورای چهارم یا پنجم نیست که یک لیست اکثریت بتواند صرفاً با نصف به‌علاوه یک رأی، همه تصمیم‌ها را در دست بگیرد. ^۴	گسترش زمینه تضارب آرا		
۷۹	وقتی احزاب روی کار بیایند، رقابت‌ها منطقی‌تر می‌شوند... ^۵	منطقی‌تر شدن رقابت‌ها		
۸۰	رقابت‌پذیری میان جریان‌های سیاسی و حتی میان کاندیداهای منفرد افزایش می‌یابد. ^۶	افزایش رقابت‌پذیری		
۸۱	این از نقاط قوت قانون است. شما از ابتدا باید یک مرام‌نامه را بپذیرید و در قالب یک لیست عضو شوید. دیگر چیزی به‌نام وسط‌بازی سیاسی وجود ندارد. ^۷	پایان وسط‌بازی سیاسی		
۸۲	از مزایای انتخابات تناسبی می‌توان به نظارت حزب بر نمایندگان اشاره کرد. ^۸	نظارت حزب بر نمایندگان		
۸۳	... به این واسطه پارلمان احزاب پاسخگویی مطالبات مردم به‌دلیل معرفی ائتلاف‌هایشان به مجلس باشند. ^۹	پاسخگویی پارلمان احزاب به مطالبات مردم	ایجاد و تقویت مکانیسم‌های پاسخگویی	
۸۴	اگر جریانی وعده‌ای دهد باید پاسخگو باشد. مثلاً اگر حزبی لیستی داده و هشت نفر شورا کرده است، در برابر عملکرد همان هشت نفر باید به مردم پاسخ دهد. ^{۱۰}	پاسخگویی جریانات بابت وعده‌ها و عملکردها		
۸۵	[انتخابات تناسبی] پاسخگویی را به جریان‌های سیاسی تحمیل می‌کند. ^{۱۱}	تحمیل پاسخگویی به جریان‌های سیاسی		

۱. معصومه معظمی (خبرنگار گروه سیاسی روزنامه شرق) ۱۰ خرداد ۱۴۰۲ <https://www.sharghdaily.com/fa/tiny/news-۱۴۰۲۰۸۵>
۲. یزدان‌پناه (رئیس اداره اخبار مجلس) خبر آنلاین ۱۴۰۲/۰۳/۰۸ <https://www.khabaronline.ir/news/۱۷۷۱۲۱۴>
۳. طالبی‌نژاد (مشاور رئیس مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی)، تسنیم ۱۴۰۴/۰۷/۰۹ <http://www.tasnimnews.ir/fa/news/1404/07/09/3411144>
۴. همان.
۵. علی بابایی کارنامی، نماینده ساری در مجلس یازدهم، عضو کمیسیون اجتماعی مجلس یازدهم <https://www.sharghdaily.com/fa/tiny/news-882085>
۶. طالبی‌نژاد (مشاور رئیس مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی)، تسنیم ۱۴۰۴/۰۷/۰۹ <http://www.tasnimnews.ir/fa/news/1404/07/09/3411144>
۷. امیرابراهیم رسولی (دبیرکل حزب نسل نو)، تسنیم ۱۴۰۴/۰۷/۰۹ <http://www.tasnimnews.ir/fa/news/1404/07/09/3411144>
۸. محمدتقی دشتی (معاون پژوهش مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی) در نشست راهبردی-تقنینی «واکاوی ابعاد فقهی-حقوقی-سیاسی انتخابات تناسبی» توسط گروه سیاست و امنیت مرکز تحقیقات اسلامی مجلس در ۱۴۰۴/۰۷/۲۳ https://eitaa.com/cmirt_parliran/۳۸۲۷
۹. محمدحسن آصفری، نماینده اراک و عضو کمیسیون امور داخلی کشور و شوراهای مجلس <https://www.sharghdaily.com/fa/tiny/news-882085>
۱۰. امیرابراهیم رسولی (دبیرکل حزب نسل نو)، تسنیم ۱۴۰۴/۰۷/۰۹ <http://www.tasnimnews.ir/fa/news/1404/07/09/3411144>
۱۱. همان.

ردیف	مزیت	مزیت پایه	مزیت سازمان دهنده	مزیت فراگیر
۸۶	در انتخابات تناسبی، حزب یا ائتلافی که لیست ارائه می‌دهد، مسئولیت انتخاب افراد را هم برعهده دارد. مثلاً اگر فردی توانمند و متخصص باشد، حزب او را در لیست خود قرار می‌دهد و به این انتخاب پاسخگو خواهد بود. ^۱	پاسخگویی حزب یا ائتلاف در قبال افراد لیست		
۸۷	[انتخابات تناسبی] افراد را وادار می‌کند ... پاسخگو باشند. ^۲	لزوم پاسخگویی افراد		
۸۸	[انتخابات تناسبی] افراد را وادار می‌کند... از اقدام‌های شخصی و غیرمسئولانه پرهیز کنند. ^۳	لزوم پرهیز از اقدام‌های شخصی و غیرمسئولانه		
۸۹	این انتخابات از نظر طرفدارانش بهترین راه احترام به آرا و افکار عمومی تلقی می‌شود. ^۴	احترام به آرا و افکار عمومی		
۹۰	بنابراین موافقان انتخابات تناسبی آن را بهترین راه برای احترام به تفکراتی می‌دانند که در جامعه مقبولیتی حداکثری دارند. ^۵	احترام به تفکراتی با مقبولیتی حداکثری		

۳، ۲. تحلیل مضامین مزایای انتخابات تناسبی

بررسی بیانات و دیدگاه‌های نخبگان موافق با طرح تناسبی نشان می‌دهد که مزایای مورد ادعا برای این نظام انتخاباتی را می‌توان در سه مضمون فراگیر دسته‌بندی کرد که هر یک ابعاد متفاوتی از تحول در ساختار قدرت و فرایندهای سیاسی را پوشش می‌دهند. این مضامین که حاصل کدگذاری و تحلیل محتوای هدفمند اظهارات رسانه‌ای نخبگان سیاسی است، نه تنها دلالت‌های نظری دارند، بلکه به مسئله‌های عینی و ملموس نظام انتخاباتی ایران نیز پاسخ می‌گویند. در ادامه، هر یک از این مضامین با استناد به کدهای استخراج شده، به تفکیک مورد تحلیل و واکاوی قرار می‌گیرند.

۳، ۲، ۱. تحقق عدالت ساختاری در توزیع قدرت و ترکیب مجلس

تحقق عدالت ساختاری در توزیع قدرت و ترکیب مجلس، نقش آرای شهروندان را به صورت دقیق‌تری به نمایندگی تبدیل می‌کند. این رویکرد به جای تکیه بر یک اکثریت مطلق، نمایندگی را براساس وزن واقعی آرای هر گروه یا فهرست می‌سنجد و در نتیجه فرصت‌های برابرتر برای حضور در قوه مقننه فراهم می‌شود. به این ترتیب عدالت ساختاری از طریق گشودگی گسترده‌تر در فرایند تصمیم‌گیری تقویت می‌شود و ترکیب مجلس به شکلی چندجانبه و پایدار شکل می‌گیرد. با توجه به این ساختار، کرسی‌های

۱. امیرابراهیم رسولی (دبیرکل حزب نسل نو)، تسنیم ۱۴۰۴/۰۷/۰۹ <http://www.tasnimnews.ir/fa/news/1404/07/09/3411144>

۲. همان.

۳. همان.

۴. یزدان‌پناه (رئیس اداره اخبار مجلس) خبر آنلاین ۱۴۰۲/۰۳/۰۸ <https://www.khabaronline.ir/news/14020308>

۵. معصومه معظمی (خبرنگار گروه سیاسی روزنامه شرق) ۱۰ خرداد ۱۴۰۲ <https://www.sharghdaily.com/fa/tiny/news-140208>

مجلس به نسبت کل آرا توزیع می‌شود، یعنی هیچ فهرستی بدون دریافت سهم آرا، شانس نمایندگی پیدا نمی‌کند و رشته‌ای از توزیع منصفانه آرا به کرسی‌ها می‌رسد. این به معنای خروج از ذهنیت «همه یا هیچ» است و در عمل پیامی از عدالت توزیعی می‌دهد که هر طیف سیاسی، با مقدار تقریبی حضور خود در نهاد قانون‌گذاری همسو می‌شود.

این ویژگی به احزاب و گروه‌های کوچک هم امکان حضور می‌دهد و از توانایی آن‌ها برای نفوذ در تصمیم‌سازی حمایت می‌کند. در برابر نظام‌های اکثریتی، انتخابات تناسبی زمینه‌ای فراهم می‌کند تا طیف‌های گوناگون با نسبت آراهایشان در مجلس سهم بگیرند و بدین ترتیب نقش آفرینی این گروه‌ها در سیاست عمومی تقویت می‌شود. بر مبنای این منطق، هر جریان یا لیست به نسبت سهم آرای خود از کل آرا، نماینده‌ای در مجلس به دست می‌آورد. چنین سازوکاری به معنای داشتن کرسی‌های پذیرفته شده برای هر گروه است و نمایندگی عادلانه‌تری نسبت به اراده جمعی به وجود می‌آورد.

این روند به معنای حضور اقلیت‌های قدرتمند در مجلس نیز است. با وجود تقسیم عادلانه‌تر کرسی‌ها، اقلیت‌های سیاسی می‌توانند به طور منظم و با وزن مناسب حضور داشته باشند و از میزان تأثیرگذاری برابر با سایر گروه‌ها برخوردار شوند. در نتیجه، مجلس از حالت تک‌صدایی خارج می‌شود و فضا برای تضارب آرا و نقد سازنده باز می‌شود. هم‌زمان، حضور همه گرایش‌های فکری در صحن شورا تقویت می‌شود و نمایندگان از تلفیق دیدگاه‌ها و منافع مختلف تشکیل می‌شوند. این تنوع فکری به تشکیل رویکردی چندلایه در تصمیم‌گیری کمک می‌کند و به سمت سیاست‌گذاری کارآمدتر و پاسخگوتر حرکت می‌کند.

در نهایت، عدالت ساختاری می‌تواند کارآمدی نهادهای تصمیم‌گیری را تقویت کند. با انعکاس نسبتاً متوازن آرای مردم در ترکیب مجلس، فرایندهای تصویب قوانین و اجرای سیاست‌ها از کارآمدی بیشتری برخوردار می‌شود و اعتماد عمومی به نهادهای انتخابی تقویت می‌شود. با این حال برای حفظ این کارکرد، باید سازوکارهای شفافیت و نظارت و پاسخگویی تقویت شود تا عدالت توزیعی به نتایج پایدار و قابل پایش منجر گردد.

۳،۲،۲. تعمیق و گسترش مشارکت سیاسی فراگیر

تعمیق و گسترش مشارکت سیاسی در قالب انتخابات تناسبی، مشارکت شهروندان را هم به طور کمی و هم کیفی افزایش می‌دهد و حضور گروه‌های مختلف را در فرایند تصمیم‌گیری تقویت می‌کند. در این زمینه تصور می‌شود رأی‌دهندگان احساس کنند که رأی آنان در شکل‌گیری ترکیب مجلس اثر دارد و به همین دلیل به مشارکت فعال‌تر و آگاهانه‌تری تمایل پیدا می‌کنند.

با این رویکرد، سطح مشارکت تنها به ثبت رأی‌های بیشتر محدود نمی‌شود، بلکه کیفیت مشارکت نیز بهبود می‌یابد. شهروندان به‌طور فعالی در فرایند انتخاب نمایندگان سهم می‌گیرند و نسبت به نقش خود در نتیجه انتخابات، احساس مسئولیت بیشتری می‌کنند. این مسئله به گسترش آگاهی سیاسی و تقویت فهم عمومی از سازوکارهای تصمیم‌گیری منجر می‌شود.

این مدل انتخاب، مشارکت را تا حدی فنی‌تر و هدفمندتر می‌کند. افراد و گروه‌ها با وجود رقابت در قالب لیست‌ها تشویق می‌شوند تا سرمایه اجتماعی و تلاش خود را برای جلب رأی به کار گیرند و این فرایند انگیزه‌های سازمانی برای فعالیت سیاسی را تقویت می‌کند. به این ترتیب جامعه در پیگیری مسئله‌های کلی و منطقه‌ای، پویاتر و فعال‌تر می‌شود. یکی از پیامدهای کلیدی این رویکرد، امکان حضور گسترده‌تر احزاب و جریان‌های مختلف است. با توزیع منصفانه‌تر کرسی‌ها نسبت به آراء، هر گروه کارآمدتر می‌تواند بخشی از نمایندگی را به‌دست آورد و این حضور بیشتر به مشارکت و نقد سازنده منجر می‌شود. چنین سازوکاری انگیزه‌بخش کارزارهای انتخاباتی و فعالیت‌های حزبی می‌شود و از سرخوردگی‌های ناشی از بن‌بست سیاسی می‌کاهد.

در کنار این نکته، فرصت حضور کاندیداهای مستقل یا خارج از چارچوب لیست‌ها حفظ می‌شود. کسانی که بدون وابستگی حزبی یا با گرایش‌های فردی به میدان می‌آیند، اگر رأی کافی کسب کنند، می‌توانند در مجلس ورود کنند و سهمی از نمایندگی داشته باشند. این نکته به گشودگی فضای سیاسی و افزایش گزینه‌های انتخابی برای رأی‌دهندگان می‌افزاید. این رویکرد باعث می‌شود رقابت میان نامزدها به سمت افزایش سطح کارآمدی و تخصصی شدن پیش رود. هر نامزد یا لیست، به رقابت برای رأی‌آوری و ارائه برنامه‌های عملی تشویق می‌شود و در نتیجه افراد واجد صلاحیت بیشتری فرصت حضور در شورا پیدا می‌کنند. این پویایی، بهبود کیفیت تصمیم‌گیری‌های سیاستی و کاهش اتکای صرف به نام‌های بزرگ را در پی دارد.

از منظر فرهنگی و جمعی، حضور متنوع گرایش‌های فکری در صحن شورا تقویت می‌شود. هر گروه دیدگاه‌های خود را عرضه می‌کند و این فرایند، گشودگی گفتگوهای عمومی و تبادل نظر را در جامعه تقویت می‌کند. در نتیجه، فرهنگ مشارکت جمعی و تحمل تفاوت‌ها در نهادهای تصمیم‌گیر تقویت می‌شود. تنوع نمایندگی، به تقویت مشروعیت و پاسخگویی سیاست‌ها نیز کمک می‌کند. وقتی نمایندگان از طیف‌های گوناگون و با تجربه‌های متفاوت در نشست‌ها حضور داشته باشند، فرایند تصمیم‌گیری بازتاب گستره نظرات جامعه می‌شود و اعتماد عمومی به نهادهای منتخب افزایش می‌یابد. تعمیق و گسترش مشارکت سیاسی نه تنها به افزایش تعداد رأی‌دهندگان منجر می‌شود، بلکه به کیفیت تصمیم‌گیری‌ها و انسجام اجتماعی در طیف‌های گوناگون نیز کمک می‌کند.

۳،۲،۳. تقویت نظام حزبی و تحول کیفی گفتمان سیاسی

احزاب در انتخابات تناسبی، محور اصلی رقابت و تصمیم‌گیری هستند. در این چارچوب، فعالیت‌های انتخاباتی از حالت فردمحور به سمت تشکیلاتی و برنامه‌محور حرکت می‌کند و این تغییر، سطح و کیفیت گفتمان سیاسی را به شکل معناداری ارتقا می‌دهد. ابتدا باید به نهادسازی و تقویت پایه‌های احزاب توجه کرد. در چنین ساختاری، احزاب به مرور نقشی پایدارتر و باثبات‌تر خواهند یافت و به‌جای حضورهای مقطعی، به‌صورت سازمان‌یافته و با کادرهای مشخص فعالیت می‌کنند. این امر به ایجاد ثبات در فضای سیاسی منجر شده و امکان برنامه‌ریزی میان‌مدت و بلندمدت برای سیاست‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی فراهم می‌شود. نتیجه این وضع، شکل‌گیری گفتمانی بلندپروازتر و پایدارتر حول اصول و اهداف حزبی است.

یکی از دستاوردهای کلیدی این رویکرد، فعال شدن احزاب در چارچوبی روشن است. با وجود ورودی قانون‌مندتر، احزاب شناسنامه‌دار می‌توانند برنامه‌های خود را با وضوح بیشتری ارائه دهند و نیروهای مرتبط با هر حزب را به میدان بیاورند. این فعالیت منسجم، از یک‌سو به شفاف‌تر شدن مسیرهای ورود به نهادهای تصمیم‌گیر می‌انجامد و از سوی دیگر سطح انتظارات عمومی را از کنشگران سیاسی ارتقا می‌دهد. ثبات و پایداری حزبی با کادرسازی و نیروسازی ارتباط نزدیک دارد. زمان‌بندی روشن برای فعالیت‌های حزبی، آموزش‌ها و تربیت نیروهای سیاسی منجر به افزایش کارآمدی در سطح مجلس و شوراهای می‌شود. وقتی احزاب، نیروهای تازه‌نفس و باتجربه را در قالب یک چارچوب تشکیلاتی سازمان می‌دهند، گفتمان‌های سیاسی نیز از منظر تخصصی‌تر و با پایگاه عملی واضح‌تری شکل می‌گیرد.

این تحول از نظر گفتمانی، به تغییر رویکرد از فردمحوری به حزب‌محوری و تفکر محوری کمک می‌کند. در چنین فضایی، هر نامزد یا لیست باید به‌جای تکیه بر شهرت و سابقه فردی، برنامه‌های عملی و مسیرهای اجرایی را روشن کند. این الزام منجر به تقویت گفتگوهای برنامه‌محور می‌شود و تضارب آرا حول چارچوب‌های نظری و سیاستی را تقویت می‌کند. از طرفی حضور احزاب با برنامه به گزارش‌دهی و پاسخگویی عمومیت می‌بخشد. وقتی حزبی لیستی ارائه می‌دهد و نمایندگان معرفی می‌کند، مسئولیت انتخاب و عملکرد آن افراد به خود حزب واگذار می‌شود و پاسخگویی نسبت به وعده‌ها و نتایج به شکل آشکارتری پیگیری می‌شود. این سازوکار به تقویت اعتماد عمومی و کاهش سطح بی‌اعتمادی نسبت به بازی‌های فردی کمک می‌کند.

در این مسیر، «میان‌مدت» بودن فعالیت‌های حزبی حیاتی است. وقتی احزاب برای چهار سال فعال باقی می‌مانند و برنامه‌های مشخصی در حوزه‌های اقتصادی، سیاسی و اجتماعی اجرا می‌کنند، گفتمان عمومی به‌مرور به سمت بحث‌های عمیق‌تر درباره راهبردها و پروژه‌های عملی سوق داده می‌شود.

این گستره، گفتگوهای سیاسی را از بحث‌های سطحی و کوتاه‌مدت خارج می‌کند و به سمت یک گفتمان کیفی‌تر می‌برد. یکی از جنبه‌های کلیدی این تحول، تقویت رقابت‌پذیری و تضارب آرا است. با تقویت وزن لیست‌های سیاسی و حضور احزاب در قالب تشکیلات، رقابت میان دسته‌های مختلف فشرده‌تر و محترمانه‌تر می‌شود. این امر به گفتمان‌های انتخاباتی رنگ و عمق می‌دهد؛ به جای تضادهای دوشقه یا بن‌بست‌های شخصی، بحث‌ها به سمت پیشنهادهای جایگزین و ارزیابی کارآمدی قریب‌الوقوع می‌رود. در نهایت می‌توان گفت که تقویت نظام حزبی و تحول کیفی گفتمان، به بهبود پاسخگویی و کارآمدی سازوکارهای تصمیم‌گیری منجر می‌شود. حضور احزاب در سپهر سیاسی به‌عنوان محورهای تصمیم‌گیری، امکان نظارت مستمر و مشارکت گسترده‌تر را فراهم می‌کند. این فرایند علاوه بر تقویت اعتماد عمومی، پذیرش متقابل دیدگاه‌های مختلف را در جامعه تقویت می‌کند و به سمت فاصله‌گذاری کمتر میان شعارهای انتخاباتی و عملکرد واقعی سیاست‌ها گام برمی‌دارد.

۳،۳. مضامین چالش‌های انتخابات تناسبی

ردیف	چالش	چالش پایه	چالش سازمان‌دهنده	چالش فراگیر
۱	انتخابات یکی از سه حالت ذیل است: (۱) قرارداد اجتماعی: انتخابات تناسبی در اینجا قابل تصور است. (۲) بیعت: تابع رأی اکثریت است و (۳) شورا: تابع رأی اکثریت است. اینکه اصل انتخابات، شورا است (با ملاک کسب نظر مردم که تابع رأی اکثریت است) ولی می‌خواهیم برویم سراغ تناسبی (با منشأ قرارداد اجتماعی)، التقاط است. ^۱	التقاط انتخابات تناسبی (با منشأ قرارداد اجتماعی) با اصل انتخابات (که شورایی و تابع رأی اکثریت است)	تنافی با مبانی نظری و فرهنگی موجود	
۲	در ایران حزب نیست، پس تناسبی امکان وقوعی ندارد. بر فرض اگر حزب هم در ایران باشد، باز انتخابات اکثریتی بهتر از تناسبی است، چون فرهنگ غالب در ایران، ایلی عشیره‌ای است. ^۲	عدم امکان وقوعی انتخابات تناسبی در ایران به‌خاطر فقدان حزب و فرهنگ ایلی عشیره‌ای ایران		
۳	نظام مردم‌سالاری دینی، فرضش انتخاب شایستگان است درحالی‌که حزب، هم اسلامش مشکل دارد و هم مردم‌سالاری‌اش. ^۳	تنافی با مردم‌سالاری دینی و شایستگان		تضاد با مبانی نظری و ساختار سیاسی - فرهنگی موجود
۴	ایران و مردم ایران حزب‌پذیر نیستند، چه زمان شاه چه زمان انقلاب و... حزب جمهوری با همه کارکردهای مثبتش، امام آن را تعطیل کرد. قوی‌ترین حزب بعد از آن، کارگزاران بود که بعد از مدتی، از آن هم خبری نشد. ^۴	عدم حزب‌پذیری ایران و مردم ایران		
۵	انتخابات تناسبی به‌دلیل نهادینه نشدن احزاب در ایران، قابل اجرا و پیاده‌سازی نیست. ^۵	عدم قابلیت اجرا و پیاده‌سازی انتخابات تناسبی به‌دلیل نهادینه نشدن احزاب در ایران	ضعف ساختار حزبی	
۶	اجرای انتخابات تناسبی نیازمند یک نظام حزبی دقیق است که ما این نظام حزبی کامل و دقیق را در کشورمان نداریم. ^۶	فقدان نظام حزبی کامل و دقیق در کشور	بی‌اعتمادی عمومی	
۷	فرض انتخابات تناسبی، حزب است. بایستی حزب باشد تا تناسبی ایجاد شود، نه اینکه تناسبی را بگذاریم تا حزب ایجاد شود؛ در این صورت لیست‌بندها سود می‌کنند و مردم فکر می‌کنند احزاب دچار فساد شده، زد و بند کرده و بالا آمدند. لیست‌بندها همیشه می‌روند سراغ افراد مشهوری که هیچ کاری نمی‌کنند ولی همیشه هستند. ^۷	ایجاد انگاره فساد احزاب در مردم در صورت لیست‌بندی		

- حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید سجاد ایزدهی (رئیس شورای علمی گروه سیاست و امنیت مرکز تحقیقات اسلامی مجلس) در نشست راهبردی-تقنینی «واکاوی ابعاد فقهی-حقوقی-سیاسی انتخابات تناسبی» توسط گروه سیاست و امنیت مرکز تحقیقات اسلامی مجلس در ۱۴۰۴/۰۷/۲۳ <https://eitaa.com/cm/parliran/3827>
- همان
- همان
- همان
- سید حمیدرضا کاظمی (نایب رئیس کمیسیون امور داخلی و شوراهای مجلس) خبرگزاری ایرنا ۱۴۰۲/۰۴/۱۸ <https://irna.ir/xiMTQ5>
- روح‌الله متفکرآزاد (نماینده مردم تبریز و عضو هیئت رئیسه مجلس شورای اسلامی) خبرگزاری مهر ۱۴۰۲/۰۴/۲۱ <https://www.mehrnews.com/news/5833633>
- حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید سجاد ایزدهی (رئیس شورای علمی گروه سیاست و امنیت مرکز تحقیقات اسلامی مجلس) در نشست راهبردی-تقنینی «واکاوی ابعاد فقهی-حقوقی-سیاسی انتخابات تناسبی» توسط گروه سیاست و امنیت مرکز تحقیقات اسلامی مجلس در ۱۴۰۴/۰۷/۲۳ <https://eitaa.com/cm/parliran/3827>

		<p>ابهام در اعتماد مردم به احزاب</p>	<p>۸</p> <p>ابهام در اعتماد مردم به احزاب: تحزب در ایران امری ابتر است و اساساً یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های سیاستمداران در هر دوره‌ای رساندن استاندارد حزبی در کشور به سطحی قابل قبول است. به گفته مسئولان وزارت کشور، بیش از ۱۰۰ حزب سیاسی در کشور وجود دارد که ۹۰ درصد آن‌ها تنها نامی روی کاغذ هستند و در عرصه سیاست ایران چندان محلی از اعراب ندارند. دیگر احزاب شناسنامه‌دار ایران در مجموع پایگاه خاص و قابل توجهی میان توده‌های مردم نداشته و مشخص نیست با معرفی فهرستی از سوی آن‌ها مردم تا چه میزان به آن اعتماد می‌کنند، چه تضمینی وجود دارد، حزبی که مردم حتی نام آن را (جز در ایام انتخابات) نشنیده‌اند، بتواند اعتماد رأی‌دهندگان را به خود جلب کند؟ در چنین شرایطی آنچه اهمیت می‌یابد نام‌های معتبر عرصه سیاست ایران هستند که به فهرست‌ها اعتبار خواهند داد. واقعیت آن است که برخلاف بسیاری از نظام‌های سیاسی در جهان، در ایران این افراد و چهره‌ها هستند که به احزاب و تشکل‌ها اعتبار می‌دهند و این در حالی موضوع است که در نظام‌های سیاسی دیگر جهان، عکس این حالت حاکم است و احزاب و جریان‌ها بر افراد دارای ظرفیت و استعداد سرمایه‌گذاری می‌کنند و آن‌ها را به پارلمان یا حتی نخست‌وزیری می‌رسانند.^۱</p>
<p>تضعیف نمایندگی مؤثر، شایسته‌سالاری و حکمرانی مطلوب</p>	<p>گسست رابطه نماینده - مردم و کاهش پاسخگویی</p>	<p>عدم ارتباط مستقیم بین رأی‌دهنده و نماینده</p>	<p>۹</p> <p>رأی‌دهنده بین خود و نمایندگانش که از سوی احزاب سیاسی منصوب می‌شوند، ارتباط مستقیمی نمی‌یابد و تنها می‌تواند به حزب رأی دهد، نه فرد.^۲</p>
		<p>نبود ارتباط مستقیم رأی‌دهندگان با نماینده احزاب</p>	<p>۱۰</p> <p>چراکه این ارتباط مستقیم بین مردم و این گزینه قطع شده و پاسخگویی واقعی در واقع حزب و گروه حمایت‌کننده خواهند بود، نه خود شخص و نماینده‌ای که مردم به او رأی داده‌اند.^۳</p>
		<p>قطع ارتباط مستقیم نماینده با مردم و پاسخگو نبودن وی^۴</p>	<p>۱۱</p> <p>با وجود ظرفیت اندک احزاب در ایران برای اثرگذاری در روند انتخابات، آیا می‌توان این دسته از جریان‌های سیاسی را در قبال معرفی افراد و ارائه فهرست‌های انتخاباتی مسئول و پاسخگو ساخت؟^۵</p>
		<p>احتمال عدم پاسخگویی جریان‌های سیاسی در قبال معرفی افراد و ارائه فهرست‌های انتخاباتی</p>	<p>۱۲</p> <p>در این نوع انتخابات موضوع مستقلین به‌صورتی است که همانند یک حزب در نظر گرفته می‌شوند و به‌عبارتی در این نوع از انتخابات جایی برای مستقلین نیست و همه باید زیر نظر احزاب فعالیت کنند که این مسئله یک اشکال وارده به انتخابات تناسبی است.^۶</p>
		<p>منوط کردن فعالیت مستقلین زیر نظر حزب</p>	<p>۱۳</p> <p>نابوده گرفته شدن مستقلین و تهدید شایسته‌سالاری</p>

۱. خبرگزاری ایرنا ۱۴۰۲/۰۴/۱۸ <https://irna.ir/xiMT>

۲. خبر آنلاین ۱۴۰۲/۰۳/۰۸ <https://www.khabaronline.ir/news/>

۳. معصومه معظمی (خبرنگار گروه سیاسی روزنامه شرق) ۱۰ خرداد ۱۴۰۲ <https://www.sharghdaily.com/fa/tiny/news-۸۸۲۰۰۵>

۴. خبرگزاری ایرنا ۱۴۰۲/۰۴/۱۸ <https://irna.ir/xiMT>

۵. همان.

۶. پرویز سروری (نایب رئیس شورای شهر تهران) در گفتگو با خبرگزاری دانشجوی ۱۴۰۴/۰۷/۲۶ <https://snn.ir/XBP۰۰۵>

		زیر سؤال رفتن عدالت به علت همسو نبودن افراد توانمند با ائتلاف‌های اصلی	این مدل ممکن است عدالت را زیر سؤال ببرد؛ چون افرادی توانمند هستند که شاید با ائتلاف‌های اصلی همسو نباشند. تکلیف آن‌ها چه می‌شود؟ ^۱	۱۴
		نبودن شانس انتخاب شدن نامزدهای مستقل	استفاده نکردن از حق رأی واقعی برای رأی‌دهندگان؛ چراکه نامزدهای مستقل در این نوع انتخابات جایگاه و شانس برای انتخاب ندارند. ^۲	۱۵
		امید نداشتن مستقلین به انتخاب شدن بدون وابستگی حزبی	افراد مستقل بدون وابستگی حزبی، امیدی برای انتخاب شدن ندارند. ^۳	۱۶
		محرومیت رأی‌دهندگان از حق انتخاب واقعی	در بسیاری از اقسام نظام انتخاباتی تناسبی، رأی‌دهندگان از حق انتخاب واقعی محروم‌اند؛ چراکه آن‌ها غالباً نقشی در تنظیم فهرست‌ها ندارند. ^۴	۱۷
		از بین رفتن عدالت شرکت	اگر انتخابات در ایران، تناسبی بشود، عدالت شرکت از بین می‌رود، چون اعتبار رأی‌آوری هر فرد بدون قرار گرفتن در لیست حزبی، زیر یک درصد است. ^۵	۱۸
		امکان حذف نامزدهای مستقل و مشترک در فهرست‌های انتخاباتی	فارغ از اینکه چگونه می‌توان به این فرمول به‌درستی دست یافت و آن را برای مردم تحلیل و تشریح کرد، براساس طرح فوق، احزاب سیاسی که به پیروزی خود در انتخابات اطمینان دارند، می‌توانند از هواداران خود درخواست کنند که به‌جای رأی دادن به‌صورت لیستی، اسامی تمامی نامزدهای آن‌ها را جداجدا وارد فهرست‌های انتخاباتی کنند. در این بین نامزدهای مستقل و مشترک در فهرست‌های انتخاباتی احزاب از بین می‌رود و لذا به همین دلیل، احزاب سعی می‌کنند که از همان روش گفته‌شده استفاده کنند. ^۶	۱۹
		نادیده‌گرفته شدن اصول شایسته‌سالاری	نادیده‌گرفته شدن اصول شایسته‌سالاری ^۷	۲۰
	چالش‌های اجرایی و نظارتی	احتمال ضعف‌های بزرگ در صورت برگزاری در شهرهای بزرگی چون تهران	این انتخابات به‌صورت پایلوت قرار است از انتخابات شورای شهر تهران اجرا شود درحالی‌که به نظر باید از انتخابات کوچک‌تری اجرا شود تا نقاط ضعف آن رفع شود، چراکه در غیر این صورت می‌تواند پیامدهای بزرگی را به‌همراه داشته باشد. ^۸	۲۱
		نگرانی از تقلب در انتخابات به‌خاطر تمام الکترونیک بودن آن و نبود ناظرین ورزیده مانند شورای نگهبان	نقطه ضعف دیگر انتخابات تناسبی، تمام الکترونیک برگزار شدن آن است و با توجه به اینکه زیرساخت‌های لازم در این زمینه وجود ندارد، به‌نظر می‌رسد که وقوع اتفاقاتی مانند تقلب در انتخابات، کام‌همه را تلخ کند و این جزو نگرانی‌های جدی است. همچنین از آنجا که ناظرین	۲۲

۱. تسنیم ۰۹ مهر ۱۴۰۴ / <https://tn.ai/> ۳۴۱۱۱۴۴

۲. معصومه معظمی (خبرنگار گروه سیاسی روزنامه شرق) ۱۰ خرداد ۱۴۰۲ - <https://www.sharghdaily.com/fa/tiny/news-۸۸۲۰۸۵>

۳. خبر آنلاین ۱۴۰۲/۰۳/۰۸ / <https://www.khabaronline.ir/news/۱۷۷۱۲۱۴>

۴. همان.

۵. حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید سجاد ایزدهی (رئیس شورای علمی گروه سیاست و امنیت مرکز تحقیقات اسلامی مجلس) در نشست راهبردی-تقنینی «واکاوی ابعاد فقهی-حقوقی-سیاسی انتخابات تناسبی» توسط گروه سیاست و امنیت مرکز تحقیقات اسلامی مجلس در ۱۴۰۴/۰۷/۲۳

https://eitaa.com/cmire_parliran/ ۳۸۲۷

۶. سمیه منقی (دبیر گروه سیاست) روزنامه هم‌میهن ۱۳/۰۹/۱۴۰۱ - <https://hammihanonline.ir/fa/tiny/news-۲۷۶۸>

۷. خبرگزاری ایرنا ۱۴۰۲/۰۴/۱۸ / <https://irna.ir/xiMT۰۵>

۸. پرویز سروری (نایب رئیس شورای شهر تهران) در گفتگو با خبرگزاری دانشجو ۱۴۰۴/۰۷/۲۶ / <https://snn.ir/> XBP۰۰۵

		ورزیده مانند شورای نگهبان در مورد این انتخابات وجود ندارد، این نگرانی ایجاد شده است. ^۱	
	نیازمند تبیین و توضیح برای مردم و رأی‌دهندگان	طرح تناسبی شدن انتخابات مجلس حتی اگر ایرادات اشاره‌شده را هم از سر گذرانند، بازهم نیازمند تبیین و توضیح برای مردم و رأی‌دهندگان است. مردم باید درباره این نوع از انتخابات، مزایا و معایب آن آگاه شده و آموزش ببینند.	۲۳
	وجود مشکلاتی در حوزه اجرا و نظارت	باید بتوان میان انتخابات تناسبی و اکثریتی به فرمولی دست یافت که بتوان آن را برای سراسر حوزه‌های انتخابیه قابل اجرا دانست. اینکه در برخی شهرها به‌صورت اکثریتی، در برخی دیگر از شهرها به‌صورت تناسبی و در شماری دیگر از حوزه‌های انتخابیه به‌صورت ترکیبی از این دو شیوه برگزار شود، دست‌کم در دوره آتی انتخابات، یعنی دوازدهمین دوره آن، مشکلاتی در حوزه اجرا و نظارت در پی خواهد داشت.	۲۴
	تدوین انتخابات تناسبی صرفاً برای شهرهایی که چهار نماینده و بیشتر در حوزه انتخابیه خود دارند.	این طرح صرفاً برای شهرهایی تدوین شده که چهار نماینده و بیشتر در حوزه انتخابیه خود دارند. به‌عبارتی فقط در پنج شهر اصفهان، تبریز، تهران، شیراز و مشهد یا یکی دو شهر دیگر چنین طرحی قابل اجرا است، یعنی در شرایط فعلی و عدم افزایش نمایندگان از تعداد کل ۲۹۰ نماینده، فقط ۴۹ نماینده به این صورت به مجلس راه پیدا می‌کنند. ^۲	۲۵
	مشکلات جدی در صورت اجرای پایلوت و ابتدایی آن برای انتخابات شورای شهر	اگر اول و به‌صورت پایلوت برای انتخابات شورای شهر اجرا شود، با مشکل جدی مواجه می‌شویم. همچنین این احتمال وجود دارد که برای همیشه امکان برگزاری انتخابات تناسبی از بین رود و تفکر انتخابات تناسبی از کشور رخت بپندد. پیشنهاد این است که انتخابات تناسبی از یک جزء کوچک‌تر و به‌طور مثال از مجلس اجرا شود که اشکالات آن مشخص و منجر به اتفاقات مثبت باشد. ^۳	۲۶
	فقدان حوزه‌های انتخابیه و عدم تناسب با جمعیت طبق بند اول سیاست‌های کلی انتخابات	برای بررسی عدالت در انتخابات تناسبی، ابتدا باید بند اول سیاست‌های کلی انتخابات را تفسیر کنیم. این بند می‌گوید: «تعیین حوزه‌های انتخاباتی مجلس شورای اسلامی و شوراهای اسلامی بر مبنای جمعیت و مقتضیات اجتناب‌ناپذیر به‌گونه‌ای که حداکثر عدالت انتخاباتی و همچنین شناخت مردم از نامزدها فراهم گردد.» ^۴ این بند در مورد نظام اکثریتی صحبت می‌کند؛ چراکه در نظام تناسبی ترسیم حوزه‌های انتخابیه وجود ندارد که بخواهد از جمعیت صحبت کند. ^۵	۲۷
تهدید ثبات، وحدت اجتماعی و مشروعیت نظام	تهدید وحدت ملی و تشدید گروه‌گرایی	اصلی‌ترین اشکال این مدل همان گروه‌گرایی است که در تضاد با معنای واقعی هدف حزب است. ^۶	۲۸
	تشدید گروه‌گرایی در کشور	مهم‌ترین ویژگی انتخابات تناسبی، تشدید گروه‌گرایی در کشور است که اگر با فرهنگ واقعی حزب‌گرایی صحیح همراه نباشد، به‌عنوان یک مشکل اساسی در این نظام نقش‌آفرینی می‌کند. ^۷	۲۹

۱. پرویز سروری (نایب رئیس شورای شهر تهران) در گفتگو با خبرگزاری دانشجو <https://snn.ir/1404/07/26> XBP۰۰۵

۲. سمیه متقی (دبیر گروه سیاست) روزنامه هم‌میهن <https://hammihanonline.ir/fa/tiny/news-1401/09/13> ۱۴۰۱/۰۹/۱۳

۳. پرویز سروری (نایب رئیس شورای شهر تهران) در گفتگو با خبرگزاری دانشجو <https://snn.ir/1404/07/26> XBP۰۰۵

۴. بند اول سیاست‌های کلی انتخابات توسط مقام معظم رهبری در <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=1395/07/24> ۳۴۶۲

۵. محمدرضا شمس (کارشناس سیاسی) خبرگزاری ایرنا <https://irna.ir/xjMT1402/04/18> Q۵

۶. معصومه معظمی (خبرنگار گروه سیاسی روزنامه شرق) ۱۰ خرداد ۱۴۰۲ <https://www.sharghdaily.com/fa/tiny/news-1402> ۸۸۲۰۸۵

۷. خبر آنلاین <https://www.khabaronline.ir/news/1402/03/08> ۱۷۷۱۲۱۴

		بروز ائتلاف‌های موسمی و انتخاباتی	۳۰	بروز ائتلاف‌های موسمی و انتخاباتی ^۱
		حذف گروه‌های اقلیت و گروه‌هایی با وزن کمتر از رقابت در شهرهای کوچک	۳۱	اگر برای شهرهای کوچک، انتخابات تناسبی یا استانی برگزار شود، خطرناک است و گروه‌های اقلیت و گروه‌هایی که وزن کمتری دارند، از رقابت حذف می‌شوند. ^۲
		امکان شکل‌گیری و تقویت اپوزیسیون	۳۲	در بحث انتخابات در ایران، با همین رویکرد حداکثری، مردم به این باور رسیدند که آقای پزشکیان هم (علی‌رغم باور خودشان) امکان رأی‌آوری دارند، لذا اپوزیسیون فشل و نابود می‌شود. ^۳
		بروز تکثر قدرت به علت مشخص نبودن نهاد تصمیم‌گیر	۳۳	در فرض انتخابات تناسبی، تکثر قدرت بروز می‌کند، چراکه نهاد تصمیم‌گیر مشخص نیست و بازی قدرت شکل می‌گیرد. ^۴
		دادوستدهای سیاسی به دلیل احساس دین فرد پیروز به جریان سیاسی متبوع خود	۳۴	دادوستدهای سیاسی به دلیل احساس دین فرد پیروز به جریان سیاسی متبوع خود ^۵
	بی‌ثباتی سیاسی و کاهش مشروعیت عمومی	عدم ثبات سیاسی کشور به خاطر فقدان جایگاه احزاب	۳۵	بحث بر سر ناعادلانه بودن نظام فعلی انتخابات، موضوع جدیدی نیست و بسیاری از نمایندگان مجلس در ادوار گوناگون به آن پرداخته‌اند. به طور کلی طرفداران نظام اکثریتی در شرایط فعلی کشور ما کم هستند اما معمولاً برای کشوری مانند ایران این باور همچنان باقی است که چون در جامعه سیاسی ما در شرایط فعلی احزاب جایگاه خود را به دست نیاورده‌اند و موانع بسیار بر سر راه آن است، بنابراین «معامله میان اجرای عدالت و ثبات سیاسی کشور» را باید با همین روش فعلی در پی گرفت، اگر چه اگر زمانی بستر لازم برای تناسبی شدن انتخابات صورت بگیرد و احزاب قدرتمند بتوانند شکل بگیرند و واسط میان مردم و حکومت و تصمیم‌گیری شدند، بهترین راه همان مسیری است که بسیاری از کشورهای دنیا در مسیر عدالت‌ورزی پیموده‌اند و این روزها به ندرت راهکار دیگری را برای امیدوار کردن مردم از تعیین سرنوشتشان از طریق صندوق رأی و انتخاباتی مانند انتخابات مجلس می‌توان یافت. ^۶
		بی‌ثباتی در اداره کار و تضعیف خدمات در شهر		۳۶

۱. خبرگزاری ایرنا ۱۴۰۲/۰۴/۱۸ <https://irna.ir/xiMT> ۰۵

۲. جلیل رحیمی‌جهان‌آبادی، نماینده مردم تایباد و باخرز در مجلس یازدهم، عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس
<https://www.sharghdaily.com/fa/tiny/news-882085>

۳. حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید سجاد ایزدهی (رئیس شورای علمی گروه سیاست و امنیت مرکز تحقیقات اسلامی مجلس) در نشست راهبردی-تقنینی «واکاوی ابعاد فقهی-حقوقی-سیاسی انتخابات تناسبی» توسط گروه سیاست و امنیت مرکز تحقیقات اسلامی مجلس در ۱۴۰۴/۰۷/۲۳ https://eitaa.com/cmirt_parliran/ ۳۸۲۷

۴. همان

۵. خبرگزاری ایرنا ۱۴۰۲/۰۴/۱۸ <https://irna.ir/xiMT> ۰۵

۶. سمیه متقی (دبیر گروه سیاست) روزنامه هم‌میهن ۱۳/۰۹/۱۴۰۱ <https://hammihanonline.ir/fa/tiny/news-12768>

۷. پرویز سروری (نایب رئیس شورای شهر تهران) در گفتگو با خبرگزاری دانشجویان ایران (ISNA) ۱۴۰۴/۰۷/۲۶ <https://snn.ir/> XBP۰۰۵

		ثبات کمتر	انتخابات تناسبی ثبات کمتری دارد. ^۱	۳۷
		پررنگ شدن رقابت‌های درون‌لیستی	انتخابات تناسبی، رقابت‌های درون‌لیستی را بسیار پررنگ می‌کند. ^۲	۳۸
		عدم سادگی و فقدان حس تعلق مردم به انتخابات	مردم در نظام انتخاباتی فعلی حس می‌کنند که انتخابات متعلق به آن‌ها است. سادگی و اینکه مردم حس تعلق به انتخابات دارند، نباید از بین برود. ^۳	۳۹
		امکان بروز اعتراضات به علت حذف فردی با رأی بالا در این مدل	برگزاری انتخابات به شیوه تناسبی کار ساده و آسانی نیست و می‌تواند اعتراضاتی را به همراه داشته باشد، چون در این مدل فردی با رأی بالا حذف می‌شود و فرد با رأی کمتر به مجلس راه می‌یابد. اجرای این شیوه انتخابات در کشورهایی که گروه‌بندی و فهرست‌های حزبی در آن‌ها مشخص است، امکان‌پذیر است، اما در شرایط فعلی پیاده کردن این طرح در کشور ما مشکل به نظر می‌رسد. ^۴	۴۰

۳، ۴. تحلیل مضامین چالش‌های انتخابات تناسبی

در مقابل مزایای مطرح شده، دسته‌ای از نخبگان سیاسی و کارشناسان با نگاهی انتقادی، چالش‌ها و موانع جدی فراوری اجرای نظام تناسبی در ایران را برجسته ساخته‌اند. این دیدگاه‌ها بر سه محور اصلی قابل دسته‌بندی است: ناسازگاری با مبانی نظری ساختارهای موجود، تضعیف کیفیت نمایندگی، و پیامدهای منفی برای ثبات سیاسی. این چالش‌ها نه تنها جنبه‌های فنی اجرا، بلکه بنیادهای نظری و مشروعیت نظام انتخاباتی را نیز نشانه می‌روند. در ادامه، این سه مضمون فراگیر با استناد به کدهای مستخرج از بیانات مخالفان و تحلیل محتوای انتقادات وارده، به تفکیک مورد واکاوی قرار می‌گیرند.

۱. حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید سجاد ایزدهی (رئیس شورای علمی گروه سیاست و امنیت مرکز تحقیقات اسلامی مجلس) در نشست راهبردی-تقنینی «واکاوی ابعاد فقهی-حقوقی-سیاسی انتخابات تناسبی» توسط گروه سیاست و امنیت مرکز تحقیقات اسلامی مجلس در ۱۴۰۴/۰۷/۲۳ https://eitaa.com/cmirt_parliran/ ۳۸۲۷
۲. روح‌الله متفکرآزاد (نماینده مردم تبریز و عضو هیئت رئیسه مجلس شورای اسلامی) خبرگزاری مهر ۱۴۰۲/۰۴/۲۱ <https://www.mehrnews.com/news/۵۸۳۳۶۳۳>
۳. حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید سجاد ایزدهی (رئیس شورای علمی گروه سیاست و امنیت مرکز تحقیقات اسلامی مجلس) در نشست راهبردی-تقنینی «واکاوی ابعاد فقهی-حقوقی-سیاسی انتخابات تناسبی» توسط گروه سیاست و امنیت مرکز تحقیقات اسلامی مجلس در ۱۴۰۴/۰۷/۲۳ https://eitaa.com/cmirt_parliran/ ۳۸۲۷
۴. سید محمد حسینی (معاون پارلمانی رئیس جمهور) خبرگزاری ایرنا ۱۴۰۲/۰۴/۱۸ <https://irna.ir/xjMTQ۵>

۱، ۴، ۳. تضاد با مبانی نظری و ساختار سیاسی - فرهنگی موجود

چالش تضاد با مبانی نظری و ساختار سیاسی - فرهنگی موجود، به ویژه وقتی از مسیر انتخابات تناسبی عبور می کند، یک پرسش بنیادین درباره همسویی یا ناهمسویی بین اصول نظری پیش‌بینی شده و واقعیت‌های فرهنگی - سیاسی کشور ایجاد می کند و نشان می دهد که چگونه هر تلاش برای گشودن فضای حزبی و حرکت به سمت نظام‌های با نسبت آرا، با گفتمان‌ها و باورهای پایه‌ای جامعه و نهادهای موجود به شکل یک تضاد بالقوه برخورد می کند. این تضاد نه تنها از منظر اصولی بلکه از زاویه کارکردی پدیدار می شود؛ به عبارت دیگر، میان قرارداد اجتماعی فرضی و رفتارهای روزمره سیاسی - فرهنگی جامعه، حائلی پایدار یا موقت ایجاد می شود. در ایران، مسئله وجود یا نبود احزاب قدرتمند نقش کلیدی دارد. با وجود برخی نشانه‌های تشکلیابی، هنوز گستره حضور احزاب به طور گسترده نهادینه نشده و فرهنگ سیاسی غالب به سمت ساختارهای ایلی - عشیره‌ای گرایش دارد. این وضعیت موجب می شود فرضیه وجود یک نظام حزبی منسجم که بتواند سازوکار انتخاب تناسبی را به طور واقعی فعال کند، با مانعی جدی روبه‌رو باشد. به بیان دیگر، نبود اجزای بنیادی حزبی کارآمد، احتمالاً اجرای تناسبی را با چالش‌های عملی و نظری مواجه می کند و تقویت پایه‌های نظری برای قرارداد اجتماعی را به شکل ترازوی ناهم وزن درمی آورد.

بر پایه این وضعیت، تضاد با مبانی مردم‌سالاری دینی یا نسبت سنتی مشروعیت با اصول حزبی شدت می گیرد. فرض گذار از شورامحوری و رأی‌محوری مطلق به سمت حزبی - برنامه‌محور می تواند با توافقی بین مبانی دینی و ساحت مدرن سیاست همسو نشود. اگر مبانی مشروعیت دینی - انقلابی و مردم‌سالاری موجود، به نوعی با تقویت احزاب و نقش تشکیلاتی گره خورده باشد، این همسویی به دلیل تجربه‌های تاریخی و برداشت‌های مختلف از کارکرد احزاب در جامعه، به صورت تضاد و دوگانگی ظاهر می شود. تجربه‌های تاریخی ایران نیز نکته‌های مهمی درباره احتمال موفقیت یا شکست چنین تحولاتی به همراه دارد. از دوران حزب جمهوری تا دوران کارگزاران و فقدان پایداری احزاب در طول سال‌ها، در قالب ذهنی جامعه شکل گرفته و اعتبار احزاب را به صورت تبیینی منفی یا مبهم بازتاب داده است. این سابقه‌ها می تواند با بدبینی عمومی نسبت به نقش احزاب و امکان فساد یا فربه شدن لیست‌ها، به یک مانع فرهنگی بدل شود و از نگاه جامعه مانع پذیرش یا اعتماد به مدل‌های حزبی جدید شود.

یکی از چالش‌های عملی پیش‌رو، فقدان نهادینه شدن واقعی احزاب در فرایندهای انتخابی است. بدون ساختارهای حزبی کارآمد و روشن، تناسبی بودن فرایند انتخاب را نمی توان به طور کامل فی‌نفسه اجرا کرد. بلاغت این مسئله این است که تناسبی بودن نتایج به آرامی و به مرور زمان به یک فرهنگ سیاسی حزبی منطبق بر برنامه‌ها و پاسخگو به مردم تبدیل خواهد شد یا در غیر این صورت، به مثالی از ریسک بی‌ثباتی و بی‌اعتمادی میان رأی‌دهندگان بدل می شود.

از منظر کارکردی، یکی از جذابیت‌های رویکرد تناسبی این است که می‌کوشد مشارکت عمومی را به سمت حضور در میان‌مدت و بلندمدت تقویت کند، اما همین گام می‌تواند به تضاد با ساختارهای فرهنگی - سیاسی منجر شود؛ زیرا مردم عادت کرده‌اند سیاست را به شکل شخصی شدن یا شهرت‌محوری تجربه کنند. وقتی احزاب به‌عنوان واحدهای تصمیم‌گیرنده ظاهر شوند، لزوم ارائه برنامه‌های روشن و پاسخگویی عملی برای افراد و فهرست‌ها به‌عنوان یک الزام بنیادین مطرح می‌شود، در غیر این صورت احتمال شکل‌گیری برداشت «فساد لیست‌بندی» یا «نوجه‌پروری» افزایش می‌یابد.

در این فضا، اعتماد عمومی به احزاب به‌عنوان یکی از ارکان اصلی مشروعیت سیاسی به شدت حساس می‌شود. با وجود بیش از صد حزب یا تشکل، اکثر آن‌ها یا تنها نامی روی کاغذ هستند یا پایگاهی قابل توجه ندارند. چنین وضعیتی نه تنها اعتمادسازی را دشوار می‌کند، بلکه از منظر ذهنی رأی‌دهندگان نیز احتمال می‌دهد که تنها نام‌های معتبر شخصی بتوانند اعتبار و قدرت نمایندگی را به دست آورند. این پدیده به تضاد با ایده آل حزبی شناسنامه‌دار با برنامه‌های قابل اندازه‌گیری منجر می‌شود و می‌تواند از گفتمان حزبی مبتنی بر اصول و برنامه‌ها فرار کند. با وجود این چالش‌ها، تضاد با مبانی نظری و فرهنگی نمی‌تواند به‌عنوان امری غیرقابل حل باقی بماند. پذیرش حضور سازمان‌یافته حزبی و تکیه بر برنامه‌های مدون، اگر به‌همراه نهادسازی، شفافیت و پاسخگویی مستمر باشد، می‌تواند به تقویت مشروعیت، گفتمان کیفی‌تر و مشارکت گسترده‌تر منجر شود. در نهایت، پاسخ به این تضاد نیازمند طراحی سازوکارهای داخلی قوی است؛ از تضمین استقلال و شفافیت کار حزب تا ایجاد فرهنگ مشارکت عمومی و آموزش شهروندی درباره کارکرد احزاب و تأثیر آن‌ها بر تصمیم‌گیری‌های سیاسی.

نهایتاً هر تلاش برای حل این چالش باید به دنبال راهبردهای همسویی با مبانی فرهنگی - نظری موجود باشد. این به آن معناست که احزاب باید به‌صورت شناسنامه‌دار، با برنامه و با پاسخگویی قابل اندازه‌گیری وارد میدان شوند، هم‌زمان از طریق ابزارهای قانونی و فرهنگی به اعتماد عمومی پاسخ دهند و از طریق آموزش و تعامل با جامعه، گفتمان سیاسی را به سمت یک سازمان‌یافتگی کیفی‌تر هدایت کنند. تنها در این صورت است که تضاد بین مبانی نظری و ساختار سیاسی - فرهنگی موجود ناپدید یا به کمترین حد ممکن کاهش می‌یابد و مسیر حکمرانی پاسخگو و پایدار شکل می‌گیرد.

۲، ۴، ۳. تضعیف نمایندگی مؤثر، شایسته‌سالاری و حکمرانی مطلوب

تضعیف نمایندگی مؤثر، شایسته‌سالاری و حکمرانی مطلوب زمانی تشدید می‌شود که ساختارهای انتخاباتی به سمت نسبت آرا حرکت کنند اما هنوز پایه‌های فرهنگی - نهادینی لازم برای این حرکت فراهم نباشد. در چنین وضعیتی، نمایندگی ممکن است از منظر ساختاری به صورت سطحی باقی بماند و به جای ارتباط عمیق میان رأی‌دهنده و تصمیم‌گیرنده، به یک کانال واسطه‌ای تبدیل شود که بیشتر پاسخگویی جریانات حزبی است تا نیازها و انتظارات مردم. این فاصله می‌تواند با مشروعیت سیاسی ناپایدار و کارآمدی پایین حکمرانی هم‌زمان شود. یکی از پیامدهای اصلی این چالش، گسست مداوم میان رأی‌دهنده و نماینده است. وقتی مردم تنها فرصت رأی دادن به یک لیست یا حزب را دارند و با فرد منتخب به صورت مستقیم ارتباطی نمی‌یابند، پاسخگویی به خواسته‌های محلی و فردی کاهش می‌یابد. چنین فاصله‌ای به احساس «نمایندگی بدون پاسخ» دامن می‌زند و در بلندمدت به کاهش اعتماد به فرایند تصمیم‌گیری تبدیل می‌شود. در چنین سیستمی، ارتباط غیرمستقیم میان مردم و نمایندگان احزاب می‌تواند به کاهش نقش فردی نمایندگان منجر شود. پاسخگویی به عملکرد یا وعده‌های انتخاباتی نه به شکل فردی، بلکه از طریق حزب یا فهرستی سنجیده می‌شود. این وضعیت می‌تواند به تکرار یک تجربه منفی از پاسخگویی محدود به شبکه‌های حزبی منجر شود و از شایسته‌سالاری واقعی فرار کند، به خصوص اگر احزاب یا فهرست‌ها به جای نقد عملکرد، به جایگزینی اعضا با اتکا بر شهرت یا وفاداری تبدیل شوند. از منظر عملی، ظرفیت اندک احزاب در ایران برای اثرگذاری جدی در فرایندهای انتخابی به سوءظن نسبت به امکان پاسخگویی جریانات سیاسی منجر می‌شود. اگر معرفی افراد و ارائه فهرست‌ها نتواند به شایستگی‌های فردی و برنامه‌محور بودن پایبند باشد، امکان ایجاد راهکارهای واقعی برای پاسخگویی عمومی به شدت کاهش می‌یابد. در این چارچوب، خطر «حذف مستقلین» و محدود شدن فضای انتخابی مستقل با کیفیت نیز تقویت می‌شود که خود به تهدیدی برای توسعه شایسته‌سالاری تبدیل می‌شود.

یک چالش دیگر آن است که فرایند انتخابات تناسبی در برخی تفسیرها، استقلال رأی‌دهندگان را محدود می‌کند. وقتی فهرست‌های حزبی، تعیین‌کننده هستند و امکان حضور مستقل یا ترکیبی کمتر می‌شود، رأی‌دهندگان از حق انتخاب واقعی فاصله می‌گیرند و نمایندگی به جای نماینده فردی، به نماینده لیست تبدیل می‌شود. این امر می‌تواند عدالت فرصت برابر برای شایسته‌های واقعی را به مخاطره اندازد و به حکمرانی مبتنی بر توزیع قدرت میان احزاب بدل شود. در چنین فضایی، امکان بروز همسویی‌های ناقص میان نیروهای توانمند و ائتلاف‌های اصلی نیز وجود دارد. افرادی که ممکن است توانمند باشند، اما با ائتلاف‌های غالب همسو نیستند، ممکن است به دلیل غیرهمسویی با فهرست‌ها از میدان رقابت کنار گذاشته شوند. نتیجه چنین وضعی، کاهش گوناگونی و کیفیت تصمیم‌گیری‌های مجلس و شوراهای است و شایسته‌سالاری را در معرض آسیب قرار می‌دهد.

نگرانی‌های اجرایی و نظارتی نیز در این چارچوب پررنگ می‌شود. میدان دادن به انتخابات تمام الکترونیکی بدون وجود ناظران معتبر و ورزیده، خطر تقلب یا بی‌اعتمادی به نتیجه را تقویت می‌کند و پاسخگویی را به چالشی سیاسی بدل می‌کند. نبود نهادهای تنظیم‌کننده قوی و کارآمد می‌تواند به احساس ناپایداری نظام حکمرانی و کاهش کارایی تصمیم‌گیری‌ها در بخش‌های مختلف منجر شود. متقابلاً گزینه‌هایی وجود دارد که نشان می‌دهد می‌توان برای حفظ شایسته‌سالاری و نمایندگی مؤثر، تدابیر تدریجی و تدقیق‌شده‌ای به کار گرفت. برای مثال، لزوم تبیین و آموزش برای مردم و رأی‌دهندگان درباره مزایا و معایب رویکرد تناسبی، می‌تواند به تقویت درک از نقش احزاب و کارکرد مستقل نامزدها کمک کند. همچنین می‌توان از مدل‌های آزمایشی یا پایلوت در مقیاس محدود، مانند آغازهای کوچک‌تر در برخی حوزه‌ها استفاده کرد تا تجربه‌ها جمع‌آوری و اصلاحات لازم انجام پذیرد.

در نهایت برای حفظ و ارتقای نمایندگی مؤثر، شایسته‌سالاری و حکمرانی مطلوب لازم است که طراحی فرایندها به سمت شفافیت، پاسخگویی و فرصت برابر برای همه بازیگران حرکت کند. ایجاد مکانیزم‌های بازخورد مردمی، روشن‌سازی نقش احزاب و نامزدهای مستقل، و تضمین حضور مؤثر رأی‌دهندگان در فرایند انتخاب از طریق آموزش، اطلاع‌رسانی و نظارت مبتنی بر معیارهای عدالت می‌تواند به نهادینه‌سازی نمایندگی مسئول و پاسخگو کمک کند. تنها با این سازوکارهای ترکیبی است که می‌توان از افتادن به دام گسست نمایندگی و در نهایت تضعیف حکمرانی مطلوب جلوگیری کرد.

۳، ۴، ۳. تهدید ثبات، وحدت اجتماعی و مشروعیت نظام

تهدید ثبات، وحدت اجتماعی و مشروعیت نظام زمانی بروز می‌کند که رویکردهای انتخاباتی به سمت مدل‌های نسبت‌آرا پیش می‌رود، اما بنیان‌های نهادین و فرهنگی لازم برای برقراری وحدت ملی و پاسخگویی مستمر فراهم نشده باشد. در چنین شرایطی، ثبات سیاسی و نیز اعتماد عمومی نسبت به کارکرد نظام دچار تزلزل می‌شود و مشروعیت حکمرانی به شدت به رضایت لحظه‌ای از دست‌اندرکاران جناحی گره می‌خورد. اصلی‌ترین پرسش این مسیر درباره گروه‌گرایی است که با هدف تحزب معنا پیدا می‌کند؛ اما در عمل می‌تواند به تهدیدی بر وحدت ملی تبدیل شود. اگر اصول تحزب به سمت سهم‌خواهی گروهی سوق یابد و توان هویت‌بخش ملی از مسیر اجماع گسترده کنار زده شود، کارکردهای هم‌گرایی و هم‌عزمی ملی به تدریج کم‌رنگ می‌شود و هر انتخابی به نبردی میان گروه‌ها بدل می‌گردد.

مهم‌ترین ویژگی انتخابات تناسبی در این زمینه، تشدید همان گروه‌گرایی است. وقتی سازوکار نمایندگی به سمت فهرست‌های حزبی و ائتلاف‌های کوتاه‌مدت متمایل می‌شود، بدون فرهنگ واقعی حزب‌گرایی، منافع گروهی جای منافع ملی می‌نشینند و کارکرد وحدت ملی به حاشیه می‌رود.

این روند می تواند به تفرقه افکنی بلندمدت در جامعه بینجامد و مشروعیت نظام را در برابر دیدگاه های مختلف به مخاطره بیندازد. طرح هایی که به شهرهای کوچک و مناطق کم جمعیت مربوط می شود، ممکن است با خطر حذف گروه های اقلیت یا وزن های کمتر روبه رو شود. حذف اقلیت ها از رقابت انتخاباتی، به تقویت گسست های اجتماعی منجر می شود و به جای ایجاد پل های ارتباطی برای مشارکت همگانی، شکاف ها را عمیق تر می کند. این وضعیت، از منظر ثبات و مشروعیت، پیامدهای منفی فراگیری به دنبال دارد.

در کنار این ها، روندی که به افزایش تکثری قدرت منجر می شود، به دلیل نبودن نهاد تصمیم گیر مشخص، می تواند به بی ثباتی در تصمیم گیری ها منجر شود. وقتی اختیار تصمیم گیری به نیروهای متعدد و بدون نقطه کانونی واضح واگذار شود، به تضعیف مشروعیت و نارضایتی عمومی می انجامد. دادوستدهای سیاسی نیز می تواند به واسطه احساس دین فرد پیروز به جریان خاص شکل بگیرد. این رویکرد باعث می شود که برنامه های عمومی به جای پاسخگویی به منافع مردم، به سودجویی های جناحی بدل شود و اعتماد به نظام را کاهش دهد. چنین وضعیت گره خورده ای به بی ثباتی و تردید در کارآمدی تصمیم گیری ها دامن می زند.

بحث عدالت و فرصت برابر در رقابت های انتخاباتی نیز می تواند تحت تأثیر این پدیده دچار خدشه شود. اگر مدل تناسبی یا هر رویکردی که به توزیع وزن های انتخابی می انجامد، به حذف نامزدهای مستقل یا کم اهمیت شدن حضور آنان منجر گردد، شایسته سالاری و رقابت عادلانه به خطر می افتد. در چنین حالتی، مشروعیت انتخابی و اعتماد عمومی به نهادهای منتخب کاهش می یابد. یکی از نگرانی های جدی این فرایند، احساس تعلق مردم به انتخابات است. اگر سازوکارهای انتخابی به گونه ای طراحی شوند که افراد احساس کنند تنها سهمی محدود از رأیشان ارزشمند است و فردی با رأی بالا یا کم، به نمایندگی می رسد، حس اعتماد به فرایند سیاسی از دست می رود و به جای همدلی ملی، شاهد پدید آمدن احساس بی ثباتی و فرسایش اعتماد می شویم. اعتراضات و نارضایتی های ناشی از این واقعیت می تواند ثبات سیاسی را به چالش بکشد.

با وجود این تهدیدها، امکان مدیریت این چالش ها با طراحی آگاهانه وجود دارد. تقویت احزاب به عنوان جعبه های واسطه مردم و حاکمیت، حضور مستقلین و تضمین فرصت های برابر برای همه نامزدها، آموزش و آگاهی بخشی عمومی درباره کارکرد احزاب و نقش رأی دهندگان، از جمله روش هایی هستند که می توانند ثبات، وحدت و مشروعیت را حفظ یا بهبود بخشند. همچنین رعایت اصول شفافیت و پاسخگویی در فرایندهای انتخابی و نظارت مؤثر می تواند از بروز اعتراضات بزرگ و فروپاشی اعتماد عمومی جلوگیری کند.

در پایان برای کاستن از تهدید ثبات، وحدت اجتماعی و مشروعیت نظام، باید به تعادل میان آزادی‌های انتخابی و چارچوب‌های نهادی پایدار دست یافت. گفتمان ملی باید از طریق آموزش، سازوکارهای روشن مشارکت و حضور گسترده‌تر مردم در فرایند تصمیم‌گیری تقویت شود. تنها با چنین رویکردی است که می‌توان از پدیده گروه‌گرایی و ائتلاف‌های موسمی فراتر رفت و به حکمرانی پایداری رسید که نمایندگان پاسخگو، منافع ملی و هویت جمعی را به‌طور هم‌زمان حفظ کنند.

۳،۵. تحلیل مضمون نهایی

انتخابات تناسبی و تحقق عدالت ساختاری در توزیع قدرت می‌تواند نمایندگی را به شکلی دقیق‌تر و چندجانبه‌تر به کارگزاران حکومت واگذار کند. به‌جای اتکا بر یک اکثریت مطلق، وزن واقعی آرا مبنای تخصیص کرسی‌ها می‌شود و این امر پیامی از عدالت توزیعی را به امنیت نهاد قانون‌گذاری باز می‌گرداند. از این منظر، عدالت توزیعی به‌جای تمرکزگری، در پیکره تصمیم‌گیری گسترش می‌یابد و ترکیب مجلس به‌طور پایدارتر و منعطف‌تر شکل می‌گیرد. این رویکرد به احزاب و گروه‌های کوچک‌تر نیز فرصت می‌دهد در سطوح بالاتر تصمیم‌گیری حضور یابند. با توزیع کرسی‌ها نسبت به آرا، هر جریانی، هر قدر کوچک، می‌تواند سهمی از صحنه قانون‌گذاری داشته باشد و خروجی تصمیم‌گیری منعکس‌کننده گوناگونی دیدگاه‌ها باشد. چنین سازواری به معنای خروج از چارچوب «همه یا هیچ» و ورود به صحنه‌ای است که وزن هر گروه در تصمیم‌های ملی به رسمیت شناخته می‌شود.

به‌طور مشخص، حضور اقلیت‌های قدرتمند در مجلس یا شورا نیز تقویت می‌شود. زمانی که کرسی‌ها عادلانه‌تر تقسیم شوند، اقلیت‌های سیاسی می‌توانند به شکل منظم و با وزن مناسب در فرایند قانون‌گذاری حضور یابند و از فرصت‌های برابر با سایر گروه‌ها برخوردار شوند. این امر به تقویت فضای تضارب آرا و نقد سازنده کمک می‌کند و در نتیجه تصمیم‌گیری‌های سیاسی از غنای بیشتری برخوردار می‌شود. تعمیق مشارکت سیاسی فراگیر یکی دیگر از دستاوردهای سودمند این مدل است. احساس اثر مستقیم رأی در ترکیب نهاد قانون‌گذاری، مردم را به مشارکت فعال‌تر و آگاهانه‌تر وادار می‌کند. چنین مشارکتی نه تنها کمی است، بلکه کیفیت هم می‌یابد؛ مردم با درک بیشتر از سازوکار تصمیم‌گیری، حساسیت بیشتری نسبت به نتیجه انتخابات پیدا می‌کنند و آگاهی سیاسی عموم جامعه ارتقا می‌یابد.

در مسیر تقویت نظام حزبی و گفتمان سیاسی، انتخابات تناسبی می‌تواند به تشکیلاتی شدن احزاب و تمرکز بیشتر بر برنامه‌محوری منجر شود. این امر به ثبات و پایداری فکری در صحنه سیاسی می‌انجامد و امکان برنامه‌ریزی میان‌مدت و بلندمدت برای سیاست‌های اقتصادی و اجتماعی فراهم می‌شود.

در این چارچوب، گفتمان حزبی با محوریت اصول و اهداف معین شکل می‌گیرد و مسئولیت پاسخگویی به وعده‌ها روشن‌تر پیگیری می‌شود. از این منظر اعتماد عمومی به سیاست بهبود می‌یابد. اما هم‌زمان با این مزایا، چالش‌هایی نیز وجود دارد. فرایند گشودن فضای حزبی به معنای مطلوب، به شرطی می‌تواند پایدار بماند که فرهنگ حزب‌گرایی واقعی و نهادهای پشتیبان شکل گرفته باشد. در غیر این صورت خطر گسست‌های گروهی و تفرقه‌های طولانی‌مدت در جامعه برجسته می‌شود. در برخی حوزه‌ها، احتمال حذف گروه‌های اقلیت یا صاحبان وزن کمتر نیز وجود دارد و این می‌تواند به کاهش انسجام اجتماعی منجر شود.

از منظر حکومت‌سازی و کارایی تصمیم‌گیری، وجود برخی بی‌ثباتی‌های احتمالی باید پذیرش شود. تصمیم‌گیری در بستر تناسبی اگر بدون نهادهای تصمیم‌گیر مشخص و قابل اعتماد باشد، ممکن است با تنوع نیروها مواجه گردد و در نتیجه گاه به‌گندی یا چندصدایی منجر شود. با این حال اگر شفافیت و پاسخگویی به‌عنوان اصول راهبردی فرایند تصمیم‌گیری تقویت شود، امکان بازسازی اعتماد عمومی فراهم می‌آید و کارآمدی تصمیم‌ها با وجود تنوع نمایندگان، حفظ می‌شود. بنابراین انتخابات تناسبی، حکمرانی را به عدالت ساختاری و تعمیق مشارکت سیاسی می‌رساند، اما به شرط آنکه زمینه‌های فرهنگی، نهادی و آموزشی لازم برای پذیرش گسترده این رویکرد فراهم آید. هرگونه گشودگی در عرصه نمایندگی باید با سازوکارهای شفافیت، نظارت و پاسخگویی همراه باشد تا تعمیق حضور طیف‌های گوناگون در صحنه تصمیم‌گیری، به تقویت ثبات، وحدت و مشروعیت نظام منجر گردد. به این ترتیب تعامل میان آرا و کرسی‌ها می‌تواند به نمایندگی مسئولانه و پایداری منجر شود که مصالح ملی، هویت جمعی و حقوق شهروندان را به‌طور هم‌زمان در نظر می‌گیرد. خلاصه‌مضامین به‌دست آمده در جدول زیر به نمایش درآمده است.

جدول ۱: نمایش مضامین نهایی

تضاد با مبانی نظری و ساختار سیاسی - فرهنگی موجود	چالش‌های انتخابات تناسبی	تحلیل محتوای بازتاب رسانه‌ای انتخابات تناسبی در بین نخبگان فقهی و سیاسی به‌مثابه آینه تمام‌نمای ملت	مزایای انتخابات تناسبی	تحقق عدالت ساختاری در توزیع قدرت و ترکیب مجلس
تضعیف نمایندگی مؤثر، شایسته‌سالاری و حکمرانی مطلوب				تعمیق و گسترش مشارکت سیاسی فراگیر
تهدید ثبات، وحدت اجتماعی و مشروعیت نظام				تقویت نظام حزبی و تحول کیفی گفتمان سیاسی

براساس یافته‌های این پژوهش که حاصل واکاوی دیدگاه‌های نخبگان سیاسی در مواجهه با تجربه برگزاری انتخابات تناسبی است، گذار موفق از نظام اکثریتی به تناسبی نیازمند مجموعه‌ای از اقدامات هماهنگ و زمینه‌ساز است. صرف تغییر قواعد ریاضی توزیع کرسی‌ها، بدون توجه به بسترهای نهادی، فرهنگی و قانونی لازم، نه تنها محقق‌کننده اهداف والای این طرح نخواهد بود، بلکه ممکن است به تشدید چالش‌های موجود نیز منجر شود. از این رو توصیه‌های سیاستی ذیل با هدف بهینه‌سازی فرایند اجرا، کاهش پیامدهای منفی احتمالی و تقویت ظرفیت‌های نظام انتخاباتی برای تحقق عدالت، کارآمدی و مشارکت فراگیر تدوین شده است. این توصیه‌ها در پنج محور اصلی شامل تقویت نهاد حزبی، صیانت از حقوق مستقلین، ایجاد سازوکارهای نظارت همگانی، ارتقای شفافیت و آموزش شهروندی دسته‌بندی می‌شوند که در ادامه به تفکیک تشریح می‌گردند.

۱. تقویت نظام حزبی با چارچوب قانونی روشن و نهاد نظارتی مستقل احزاب

هدف و دامنه قانونی: ایجاد چارچوب حقوقی شفاف برای احزاب به‌عنوان جعبه‌های واسط میان مردم و دولت، با الزام‌های مشخص در زمینه ثبت، مالیات، گزارش‌دهی و پاسخگویی به نتایج اجرایی

نهاد مسئول: مجلس شورای اسلامی به همراه «کمیسیون احزاب» به‌عنوان نهاد قانون‌گذار و «شورای مستقل احزاب» به‌عنوان نهاد نظارتی مستقل

وظایف کلیدی:

- احزاب ثبت‌شده تعهد به انتشار گزارش مالی سالانه و پوشش کامل منابع مالی خود دارند.
- ارائه گزارش‌های دوره‌ای از اجرای وعده‌ها و مقایسه با نتایج اجرایی
- ایجاد برنامه‌های آموزشی داخلی برای اعضا و تیم‌های اجرایی درباره پاسخگویی و کارکرد

اجرایی

گام‌های اجرایی:

- تهیه و تصویب قانون احزاب با الزامات شناسنامه‌دار، شفافیت مالی و گزارش‌دهی اجرایی
- تشکیل «شورای مستقل احزاب» با ترکیبی از نمایندگان مجلس، دولت، و جامعه مدنی؛ تعیین دستور کار سالانه این شورا
- طراحی و اجرای یک مدل پایلوت احزاب در چند حوزه انتخابیه؛ ارزیابی اولیه و بازنگری الزامات قانونی براساس بازخوردها

• پیاده‌سازی ملی پس از تکمیل اصلاحات نهایی؛ برگزاری دوره‌های آموزشی برای احزاب و نامزدها

• راه‌اندازی سامانه گزارش‌دهی عمومی و دسترسی آزاد به داده‌های مالی و اجرایی احزاب

زمان‌بندی:

• فاز قانون‌گذاری و تأسیس شورا: ۰ تا ۶ ماه

• فاز پایلوت و بازنگری: ۶ تا ۱۲ ماه

• پیاده‌سازی ملی و آموزش عمومی: ۱۲ تا ۲۴ ماه

شاخص‌های ارزیابی:

• درصد احزاب ثبت‌شده و فعال

• نرخ انتشار گزارش‌های مالی سالانه

• سطح گزارش‌دهی و پاسخگویی به وعده‌ها (براساس مقایسه وعده - عملکرد)

• میزان تضارب آرا و حضور احزاب کوچک در جلسات رسمی

قالب‌های گزارش‌دهی:

• گزارش‌های سه‌ماهه شورای احزاب به مجلس و عموم

• گزارش سالانه از وضعیت مالی و اجرایی احزاب

• گزارش‌های انتشار یافته به شکل عمومی (سامانه شفافیت احزاب)

۲. تضمین حضور مستقلین و رقابت عادلانه با حقوق برابر و سازوکارهای حمایتی

(۴۱) هدف: حفظ فضای باز رقابت انتخاباتی و جلوگیری از حذف نامزدهای مستقل به منظور مشارکت

گسترده و متنوع

نهاد مسئول: «کمیسیون انتخابات مستقل» به همراه «کمیته حقوق نامزدهای مستقل» و همکاری شورای

نگهبان برای تطابق با چارچوب قانونی

وظایف کلیدی:

• ایجاد چارچوب ثبت‌نام و فعالیت برای نامزدهای مستقل با معیارها و محدودیت‌های مشخص

• تعیین بودجه و امکانات تبلیغاتی برابر برای مستقلین و فهرست‌های حزبی با حسابداری شفاف

• ارائه دسترسی عادلانه به رسانه‌ها و امکانات آموزشی حقوق رأی‌دهندگان برای فهرست‌های

مستقل

گام‌های اجرایی:

- تصویب قوانین روشن برای ثبت‌نام مستقلین، معیارهای ورود، و منابع مالی محدود با شفافیت

کامل

- تخصیص بودجه تبلیغاتی مستقلین و ایجاد کانال‌های تبلیغاتی برابر با سایر جریانان
- تعیین ضوابط دسترسی مستقلین به رسانه‌های عمومی و پلتفرم‌های ارتباطی دولتی و ملی
- ایجاد صندوق حمایتی از مستقلین برای آموزش، انتخابات و منابع معلوماتی
- راه‌اندازی سامانه گزارش تخلفات و تکیه بر نهادهای نظارتی برای رسیدگی به شکایات

مستقلین

- زمان‌بندی:
- تصویب و ایجاد ابزارهای ثبت‌نام و بودجه: ۰-۶ ماه
- اجرای دسترسی برابر به رسانه‌ها و تبلیغات: ۶-۱۲ ماه
- اجرای کامل سازوکار حمایتی و آموزشی: ۱۲-۱۸ ماه

شاخص‌های ارزیابی:

- درصد حضور نامزدهای مستقل در انتخابات، نسبت مستقلین به کل نمایندگان
- میزان بودجه اختصاص داده‌شده به مستقلین و میزان مصرف شفاف آن
- شاخص رضایت رأی‌دهندگان از رقابت مستقل و دسترسی برابر به رسانه‌ها
- تعداد شکایات و شدت آن‌ها در برابر فقدان عدالت در رقابت مستقلین

قالب‌های گزارش‌دهی:

- گزارش‌های سه‌ماهه مستقلین به کمیسیون و عموم، شامل بودجه و مصرف
- گزارش‌های شش‌ماهه درباره حضور مستقلین در صحن و اثرات سیاستی
- گزارش سالانه به مجلس و عموم با تحلیل رقابت مستقلین و تأثیر آن در گفتمان سیاسی

۳. ایجاد سامانه پاسخگویی به وعده‌های انتخاباتی و ارزیابی مستمر کارآمدی نمایندگان

- هدف:** کاهش فاصله بین وعده‌ها و نتایج اجرایی، افزایش اعتماد عمومی و پاسخگویی نمایندگان
- نهاد مسئول:** «سامانه ملی پاسخگویی وعده‌های انتخاباتی» به‌همراه همکاری وزارت کشور، قوه قضائیه و سازمان‌های نظارتی با حضور نمایندگان مجلس به‌عنوان سهامداران سیاستی

وظایف کلیدی:

- جمع‌آوری وعده‌های انتخاباتی احزاب و نامزدها، تعریف شاخص‌های اندازه‌گیری برای هر وعده، و تخصیص زمان اجرای مشخص
- پیگیری اجرای وعده‌ها از طریق دستگاه‌های اجرایی و گزارش دوره‌ای به عموم
- ارائه بازخورد به نمایندگان برای بهبود عملکرد و پاسخگویی به نارضایتی‌ها

گام‌های اجرایی:

- تصویب قانون و تصویب تأسیس سامانه پاسخگویی با چارچوب امنیتی و حقوقی
- طراحی و راه‌اندازی پلتفرم آنلاین برای ثبت وعده‌ها با استانداردهای شفافیت
- ایجاد کانال‌های ارتباطی با دستگاه‌های اجرایی برای جمع‌آوری داده‌های اجرایی و به‌روزرسانی منظم
- انتشار گزارش‌های فصلی و سالانه با شاخص‌های تحقق وعده‌ها، اثرات اجتماعی و هزینه‌های اجرا

- ایجاد سازوکار پاسخگویی به سؤالات عمومی و رسانه‌ای با زمان پاسخ مشخص

زمان‌بندی:

- طراحی و راه‌اندازی سامانه: ۶-۹ ماه
- آغاز به‌روزرسانی و گزارش‌های فصلی: ۹-۱۲ ماه
- ارزیابی مستمر با گزارش سالانه: از ماه ۱۲ به بعد و هر سال

شاخص‌های ارزیابی:

- درصد تحقق وعده‌ها در بازه‌های زمانی مشخص
- مدت پاسخگویی به سؤالات و درخواست‌های عمومی
- کیفیت و شفافیت داده‌های ارائه‌شده در سامانه
- میزان رضایت مردم از پاسخگویی نمایندگان

قالب‌های گزارش‌دهی:

- گزارش‌های دوره‌ای آنلاین با امکان دانلود داده‌ها
- گزارش‌های سالانه به مجلس و نسخه عمومی برای رسانه‌ها و جامعه مدنی
- خلاصه‌های ماهانه برای رسانه‌های معتبر و پایگاه‌های داده

۴. تقویت شفافیت، نظارت عمومی و آموزش شهروندی درباره عدالت توزیعی و نقش احزاب

هدف: ایجاد اعتماد عمومی و درک عمیق از وزن واقعی آراء، نقش احزاب و تفاوت‌های نمایندگی

در مجلس

نهاد مسئول: شورای عالی شفافیت همراه با همکاری وزارت آموزش و پرورش، وزارت فرهنگ و

ارشاد اسلامی و مجلس با نقش پشتیبان از سوی نهادهای مدنی و دانشگاهی

وظایف کلیدی:

- طراحی و اجرای برنامه‌های آموزشی درباره عدالت توزیعی، وزن آراء و کارکرد احزاب
- انتشار گزارش‌های شفاف از بودجه‌ها، عملکرد احزاب و فرایندهای تصمیم‌گیری در قالب

منابع قابل دسترس برای عموم

- ایجاد زیرساخت‌های آموزشی در مدارس و دانشگاه‌ها برای تقویت فهم عمومی از

سیاست‌ورزی و مشارکت

گام‌های اجرایی:

- تصویب برنامه ملی آموزش شهروندی در مجلس با محوریت عدالت توزیعی و نقش احزاب
- توسعه محتوای آموزشی چندرسانه‌ای و منابع آموزشی برای دانش‌آموزان، دانشجویان و

عموم مردم

- برگزاری کارگاه‌ها و نشست‌های آموزشی برای رأی‌دهندگان و نامزدها با حضور نهادهای

نظارتی

- انتشار دوره‌ای گزارش‌های شفاف درباره وزن آراء، حضور اقلیت‌ها و عملکرد احزاب

زمان‌بندی:

- تصویب و راه‌اندازی برنامه آموزشی: ۶-۰ ماه

- اجرای آموزشی و گسترش محتوا: ۶-۱۲ ماه

- گسترش و تعمیق آموزشی در سطح ملی: ۱۲-۲۴ ماه

شاخص‌های ارزیابی:

- درصد جمعیت شرکت‌کننده در برنامه‌های آموزشی مرتبط با عدالت توزیعی
- سطح آگاهی عمومی از وزن آراء و نقش احزاب (سنجه‌های بازار پرسش‌نامه‌ای و

نظرسنجی‌ها)

- شاخص اعتماد عمومی به نهادهای انتخابی و احزاب

قالب‌های گزارش‌دهی:

- گزارش‌های سه‌ماهه برای شورای عالی شفافیت و عموم، با ارائه آمار شرکت‌کنندگان و

بازخوردها

- گزارش‌های سالانه به مجلس و منتشرشده برای عموم همراه با تحلیل‌های آموزشی
- گزارش‌های پژوهشی سازمان‌های مدنی و دانشگاهی به‌موقع منتشر می‌شود.

خلاصه توصیه‌های سیاستی

ردیف	عنوان سیاستی	نهاد مسئول	وظایف کلیدی	گام‌های اجرایی	زمان‌بندی	شاخص‌های ارزیابی	قالب‌های گزارش‌دهی
۱	تقویت نظام حزبی با چارچوب قانونی روشن و نهاد نظارتی مستقل احزاب	مجلس شورای اسلامی (کمیسیون احزاب)، شورای مستقل احزاب	ثبت احزاب با شناسنامه، گزارش مالی سالانه، گزارش عملکرد اجرایی، آموزش پاسخگویی	تصویب قانون احزاب، تشکیل شورای مستقل احزاب، فاز پیلوت، اجرای ملی، آموزش عمومی	۶-۰ ماه، ۱۲-۶ ماه، ۲۴-۱۲ ماه	درصد احزاب ثبت‌شده، گزارش‌های مالی منتشرشده، حضور احزاب کوچک، تضارب آرا	گزارش‌های سه‌ماهه شورا، گزارش سالانه عموم، گزارش‌های شفاف در سامانه
۲	تضمین حضور مستقلین و رقابت عادلانه با حقوق برابر و سازوکارهای حمایتی	کمیسیون انتخابات مستقل، کمیته حقوق مستقلین	ثبت نام مستقلین، امکانات تبلیغاتی برابر، بودجه حمایتی، دسترسی به رسانه	چارچوب ثبت نام مستقلین، بودجه تبلیغاتی، دسترسی رسانه‌ای، صندوق حمایتی	۶-۰ ماه، ۱۲-۶ ماه، ۱۸-۱۲ ماه	حضور مستقلین در انتخابات، دسترسی رسانه‌ای، بودجه مستقل، رضایت رأی‌دهندگان	گزارش‌های سه‌ماهه مستقلین، گزارش‌های شش‌ماهه، گزارش سالانه
۳	ایجاد سامانه پاسخگویی به وعده‌های انتخاباتی و ارزیابی مستمر کارآمدی نمایندگان	سامانه ملی پاسخگویی وعده‌های انتخاباتی (به همراه وزارت کشور و سازمان‌های نظارتی)	جمع‌آوری وعده‌ها، تعریف شاخص‌ها، پیگیری اجرای وعده‌ها، گزارش‌دهی به عموم	تصویب ساختار سامانه، طراحی پلتفرم آنلاین، جمع‌آوری داده‌های اجرایی، انتشار گزارش‌های دوره‌ای	۹-۶ ماه، ۱۲-۹ ماه، آغاز گزارش‌ها، ارزیابی سالانه	درصد تحقق وعده‌ها، زمان پاسخ به سؤالات، کیفیت داده‌ها	گزارش‌های دوره‌ای آنلاین، نسخه‌های قابل دانلود، گزارش سالانه
۴	تقویت شفافیت، نظارت عمومی و آموزش شهروندی درباره عدالت توزیعی و نقش احزاب	شورای عالی شفافیت، همکاری وزارتخانه‌های آموزش و پرورش و فرهنگ و ارشاد، مجلس	آموزش حقوق شهروندی، انتشار گزارش‌های شفاف مالی و اجرایی احزاب، محتوای آموزشی مناسب فرهنگ داخلی	تصویب برنامه ملی آموزش شهروندی، تولید محتوای آموزشی چندرسانه‌ای، کارگاه‌های آموزشی، گزارش‌های شفاف	۶-۰ ماه، تصویب/راه‌اندازی، ندادی، ۱۲-۶ ماه، اجرا، ۲۴-۱۲ ماه، گسترش	درصد جمعیت شرکت‌کننده در آموزش‌ها، آگاهی از وزن آراء، اعتماد عمومی	گزارش‌های سه‌ماهه شورای شفافیت، گزارش سالانه عمومی، گزارش‌های پژوهشی

۱. تسنیم ۱۴۰۴/۰۷/۰۹ /<http://www.tasnimnews.ir/fa/news/1404/07/09/3411144>
۲. سمیه متقی (دبیر گروه سیاست) روزنامه هم‌میهن ۱۴۰۱/۰۹/۱۳
۲۷۶۸<https://hammihanonline.ir/fa/tiny/news-346642>
۳. بند اول سیاست‌های کلی انتخابات توسط مقام معظم رهبری در ۱۳۹۵/۰۷/۲۴
۳۴۶۴۲<https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=XBP005>
۴. پرویز سروری (نایب‌رئیس شورای شهر تهران) در گفتگو با خبرگزاری دانشجو ۱۴۰۴/۰۷/۲۶
XBP005<https://snn.ir/>
۵. یزدان‌پناه (رئیس اداره اخبار مجلس) خبر آنلاین ۱۴۰۲/۰۳/۰۸
/۱۷۷۱۲۱۴<https://www.khabaronline.ir/news/>
۶. خبر آنلاین ۱۴۰۲/۰۳/۰۸ /۱۷۷۱۲۱۴<https://www.khabaronline.ir/news/>
۷. حجت‌الاسلام والمسلمین سید سجاد ایزدهی (رئیس شورای علمی گروه سیاست و امنیت مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی) در نشست راهبردی - تقنینی «واکاوی ابعاد فقهی - حقوقی - سیاسی انتخابات تناسبی» توسط گروه سیاست و امنیت مرکز تحقیقات اسلامی مجلس در ۱۴۰۴/۰۷/۲۳
۳۸۲۷https://eitaa.com/cmire_parliran/
۸. محمدتقی دشتی (معاون پژوهش مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی) در نشست راهبردی - تقنینی «واکاوی ابعاد فقهی - حقوقی - سیاسی انتخابات تناسبی» توسط گروه سیاست و امنیت مرکز تحقیقات اسلامی مجلس در ۱۴۰۴/۰۷/۲۳
۳۸۲۷https://eitaa.com/cmire_parliran/
۹. خبرگزاری ایرنا ۱۴۰۲/۰۴/۱۸ Q5<https://irna.ir/xjMT>
۱۰. سید حمیدرضا کاظمی (نایب‌رئیس کمیسیون امور داخلی و شوراهای مجلس) خبرگزاری ایرنا ۱۴۰۲/۰۴/۱۸ Q5<https://irna.ir/xjMT>
۱۱. سید محمد حسینی (معاون پارلمانی رئیس جمهور) خبرگزاری ایرنا ۱۴۰۲/۰۴/۱۸ Q5<https://irna.ir/xjMT>
۱۲. محمدرضا شمس (کارشناس سیاسی) خبرگزاری ایرنا ۱۴۰۲/۰۴/۱۸ Q5<https://irna.ir/xjMT>
۱۳. روح‌الله متفکرآزاد (نماینده مردم تبریز و عضو هیئت‌رئیس مجلس شورای اسلامی) خبرگزاری مهر ۱۴۰۲/۰۴/۲۱ /۵۸۳۳۶۳۳<https://www.mehrnews.com/news/>
۱۴. معصومه معظمی (خبرنگار گروه سیاسی روزنامه شرق) ۱۰ خرداد ۱۴۰۲
۸۸۲۰۸۵<https://www.sharghdaily.com/fa/tiny/news-882085>

تلفن: ۰۲۵-۳۲۱۲۸۰۰۰
آدرس: قم، سالاریه، خیابان میثم تمار، کوچه میثم ۱، پلاک ۱۲
کد پستی: ۳۷۱۶۹۶۴۵۹۱
cmir.parliran.ir